

מאיר הזויים זולק א'

סימן כה – דיני תפילין בפרטות, ובו י"ג סעיפים:

(א) (א) יאחר שלבש¹ טלית מצויין (ב) יניח תפלין, בשמעלין בקודש². יתמניחין כיום התפלין והטלית לתוך כיום אחת, צריכין ליוהר שלא יניחו כיום התפלין למעלה, כדי (ג) שלא יפגע בהם תחלה (ד) ויצטרך להניחם³ (ה) קודם הטלית כדי שלא יעבור על המצוה⁴. הגה: מיהו⁵ אם תפילין מזומנים בידו (ו) ואין לו לילית, (ז) אין צריך להמתין על הלילית, אלא מניח תפילין וכסמניח טלית, מעטפו: משנה ברורה

(א) אחר שלבש וכו' - ואפילו אם הטלית אינו חייב אלא מדרבנן כגון שאולה אחר שלשים יום וכו' בסמ"ק י"ד וכל כה"ג ג"כ יש להקדימו לתפילין [ארה"ח"ו]:
(ב) יניח תפילין - ומי שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפילין הכריעו [א] האחרונים⁷ דתפילין קודמין כי ציצית הוא רק מצוה אם יש לו טלית של ד' כנפות ותפילין הוא חובה ומי שאינו מניחן הוא בכלל פושעי ישראל בגופן וכדלקמן בסמ"ק ל"ז. וכ"ש לענין לקנות תפילין מהודרין וטלית

¹ מספיק בזה בטלית קטן (בהגר"א סק"ז), וצ"ע למה לא מובא במ"ב.

² פ"י האדם נתעלה ממצוה לקדושה (מ"ז סק"א).

³ עי' מג"א שכל שהתפילין בתוך הכיס שלהם, אין איסור, וביה"ל חולק.

⁴ עי' ט"ז סק"א [והוא ציטוט של דברי הב"י]: אע"ג דגבי תפילין אם פגע בשל ראש תחלה יסלקנה ויניח של יד תחלה, כמ"ש לקמן (סעיף ו) שם שונה שיש דרשה המחייב לשים של יד תחלה, אבל כאן אין לנו קדימה לציצית אלא מאסמכתא בעלמא כיון שהיא תדירה בשבת ובחול, ומוטב שתדחה אסמכתא זאת משיעבור על המצוה.

וצ"ע שיש כמה טעמים להניח של ציצית קודם, והם: א', מהר"י וייל "אני רגיל להתעטף בציצית קודם הנחת תפילין משום דמעלין בקודש וכן איתא בריקאנטי", משמע שזה סתם רגילות שלו, ולא חיוב. ב', נ"י שציצית קודמים שהם שקולים כנגד כל המצות, ותדיר יותר, אמנם מוזכר בנ"י שאין מעבירין דוחה את זה. ג', אגור שיש איסור על פי סוד להניח של תפילין קודם, ולא מצאתי שום רמז בזה לאיסור עי' מלואים אות (א). ד', טור, שכל הטעם להניח תפילין מיד אחרי ציצית, שיהיו עליו בשעת ק"ש. אבל לא מצאתי שזה אסמכתא בכלל.

ועי' מ"ז סק"א שלפי הרמב"ם שאין מצות ציצית בלילה, ויש מצות תפילין בלילה, אז תפילין תדיר, אבל לרא"ש אין הכי נמי, ציצית תדיר. ואם תקשה, הרי עי' לבוש ש"אין מעבירין" היא דין תורה [ז"ל: אבל הכא שאין לנו דמיון ציצית קודמת אלא מטעמים שהזכרתי, והם אינם כתובים בפירוש בתורה, מוטב שידחו אותם הסברות ולא יעבור על המצוה, דהא דאין מעבירין על המצות ילפינן מקרא דכתיב [שמות יב, יז] ושמרתם את המצות, אם באת מצוה לידך אל תחמיצנה], וכן "תדיר ושאינו תדיר" הוא מן התורה, למה זה נדחה מפני זה, לזה תירץ הב"י שהטעם של תדיר היא רק אסמכתא, אמנם אחרי שתפילין קדושים יותר. ועי' רמב"ם (תמידים ומוסיפם פ"ט ה"ב) שתדיר ומקודש יכול להקדים איזה שירצה.

אמנם צ"ע שכן בתוס' יומא לג ע"א ד"ה אין, ועי' ב"ב ד"ה עבדתי לך לזון של איסור, ז"ל תוס' ד"ה אין: היכא דבעינן למעבד תרוייהו שיש להקדים ההוא דפגע ביה ברישא אבל היכא דלא עבדינן אלא חד לא גמרינן מיניה ונעבידי לתדיר לחודיה ולא נעבידי לשאינו תדיר. ועי' רש"י שם לג ע"א: אין מעבירין - הפוגע במצוה לא יעבור ממנה, ונפקא לן במכילתא מושמרתם את המצות, קרי ביה את המצות - לא תמתין לה שתחמיץ ותיישן, ע"כ. משמע שזה ענין של זריזות ומעלה.

וז"ל הנשמת אדם (ח"א כלל יג ס"ב): כיון דזה מדאורייתא דאין מעבירין על המצות, מדכתיב ושמרתם את המצות, מצוה שבאה לידך אל תחמיצנה, ודרשה גמורה היא ולא אסמכתא כדמוכח ביומא ל"ג ע"א בתוס' ד"ה אין מעבירין, ודאי יש להחמיר כלבוש וט"ז. אבל כנ"ל מלשון הלבוש, לא משמע שזה מן התורה, ודרשה גמורה, אבל זה ודאי יותר מהמעלות והידורים שמוזכרים בב"י אשר הוא מכנה אותם כ"אסמכתא", ועי' רב"ז (ח"א סי' תקכט) שהדרשה של ושמרתם היא אסמכתא. ועי' דברי מלכיאל ח"א סי' טז. וצ"ע למה אין בל תאחר במקום אין מעבירין. ועי' מג"א אר"ח סי' קמז סק"א.

ועי' רמ"א סי' תרכה שזה מצוה ולא חיוב [בענין לעשות סוכה מיד אחר יוה"כ].

⁵ והרי יש בזה משום אין מעבירין? וכן משמע בגר"א [שצ"יין לסי' תרכה כמ"כ בסוף הערה הקודמת], ולכן לראיה שזה רק זריזות ולא חיוב.

⁶ צ"ע בדבר, שכן כל הטעמים הנ"ל הערה 4 לא שייכים בציצית שחייבים בו מדרבנן, וצ"ע.

⁷ ז"ל הא"ר סק"א: מצות ציצית שקולה נגד כל המצות, ועוד שהיא תדירה שנוהגת גם בשבת וי"ט, ותדיר קודם. מטעם זה כתב בש"י כה"ג (הגה"ט אות א), מי שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפילין, ציצית קודם לתפילין. אבל עולת תמיד (סק"א) כתב עליו דאינו נכון אלא יקנה תפילין, דהא אמרו חז"ל (ר"ה יז ע"א) פושעי ישראל בגופן זה קרקפתא דלא מנח תפילין [עי' לקמן &]. ואני אומר שזה דווקא כשאינו מניח תפילין משום ביזוי, כשמונע להניח בשביל שמצוה בזויה עליו וכו', ומ"מ נ"ל לדינא שיקנה לתפילין, דציצית לאו חיובא הוא כדלעיל (סי' כד ס"א), ע"כ. וקשה לומר "הכריעו האחרונים" הרי הוא מביא ב' צדדים, ואפילו מה שהוא מסיים, זה לא כהכרעה אלא כעצה טובה, וצ"ע, אמנם בעולת תמיד, וכן באר היטב רואים שנקטו כך לודאות {לא מצאתי בפ"מ ג'}.
1 | Page

מאיר הזויים זולק א'

נאה תפילין קודמין לכו"ע והעולם נכשלין בזה⁸. מי שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפילין [ב] אין מחוייב לחזור על הפתחים כדי לקנותן.¹⁰ אבל מי שידו משגת אך סומך על מה ששואל מאחרים אחר שיצאו בהן כתב הב"ח דעונשו גדול¹¹. גם מצוי שעל ידי זה אינו מקיים מצות תפילין כדין וגם מברך לבטלה ועובר על לא תשא כי לפעמים הקשר קטן או גדול לפי מידת ראשו והוא מתעצל לתקנו או שחבירו מקפיד על זה וכבר כתב הפמ"ג דתפילין שמונחין שלא במקומן הם כמונחין בכיסן:

(ג) שלא יפגע - פי' אפילו לא יאחזו בהם בידו רק לפי הושטת ידו הם מונחין לפניו תחלה אין מעבירין עליהם¹² [ג] וצריך להקדימן¹³ וכל זה דוקא אם רוצה להניח עתה התפילין אבל [ד] אם עדיין אין רוצה להניחם רק לאחר זמן לא שייך בזה אין מעבירין על המצות:
(ד) ויצטרך להניחם - נ"ל פשוט דאם מתפלל בביתו ורוצה להניח טלית ותפילין ובתוך חדר שלפניו מונח התפילין ובתוך חדר אחר מונח הטלית צריך להניח תפילין ברישא כדי שלא יעבור על המצות אחרי דהתפילין מזומנין לפניו תחלה ואף שלא נטל עדיין התפילין בידו [וראיה מהא דיומא ל"ג ע"ב בגמרא וכי עייל להיכל וכו' עיין שם]:
(ה) קודם הטלית - ואם עבר והניחם מידו ונטל הטלית [ה] שוב אסור לעזבו וליטול התפילין:
(ו) ואין לו ציצית - אפילו הוא הולך בלי ד' כנפות, וכ"ש לפי מנהגנו דכל אחד זהיר בט"ק:
(ז) אין צריך - מפני שאין משהין את המצוה [ז] אף על פי ש"ל שיעשה אח"כ יותר מן המוכרח מצוה בשעתא חביבא וכן [ז] בתדיר ושאינו תדיר דקי"ל דתדיר קודם אם אין התדיר לפניו א"צ להמתין:

(ב) דמי שהוא זהיר בטלית קטן, ילבישנו ויניח תפילין (ח) בביתו, וילך לבוש בציצית ומוכתר בתפילין לבית הכנסת (ט) ושם יתעטף בטלית גדול. הגה: והעולם נהגו (י) להטעוף אף בטלית גדול קודם, (יא) ולכרך עליו, ואח"כ מניח התפילין והולך לכה"כ:

משנה ברורה

(ח) בביתו - כדי שיצא [ח] מפתח ביתו בציצית ותפילין וכמו שהביא הב"י והד"מ בשם הזוהר עי"ש שהוא ענין גדול. ואם יודע שילך דרך מבואות המטונפות או שמצויין נכרים¹⁷ ברחוב [ט] ש"ג

⁸ מקור?

⁹ ז"ל הירושלמי: רשב"י אומר גדול היא כיבוד אב ואם שהעדיפו הקדוש ברוך הוא יותר מכבודו נאמר [שמות כ יב] כבוד את אביך ואת אמך ונאמר [משלי ג ט] כבוד את ה' מהונך ממה את מכבודו ממה שיחנך מפריש לקט שכחה פיאה מפריש תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני וחלה ועושה סוכה ולולב ושופר ותפילין וציצית ומאכיל את העניים ואת הרעבים ומשקה את הצמאים אם יש לך אתה חייב בכולן ואם אין לך אין אתה חייב באחת מהן אבל כשהוא בא אצל כיבוד אב ואם בין שיש לך הון בין שאין לך הון כבוד את אביך ואת אמך ואפילו אתה מסבב על הפתחים. ועי' יר"ד סי' רמ ס"ה: חייב לכבדו בגופו, אף על פי שמתוך כך בטל ממלאכתו ויצטרך לחזור על הפתחים.

¹⁰ \$מכאן אין לי מקור לדבריו.

¹¹ ז"ל הב"ח: דא"כ יגיע הרבה פעמים דבשעה שמגיע לק"ש ותפילה אין תפילין בידו להניחן ועונשו גדול דאף לקטן שנינו (סוכה מב ע"א) דחייב אביו לקנות לו תפילין לחנכו כל שכן לעצמו. עי' לקמן סי' לז ס"ג מח' מחבר רמ"א.

¹² עי' רע"א שציין לדברי המג"א סי' תרפד סק"ה ונשאר בצ"ע ולא הבנתי קושייתו [שם איתא ברמ"א שאם התחילה לקרא בר"ח וחנוכה פרשה של חנוכה מפסיקים וקוראים של ר"ח, והמג"א מדמה את זה למוציא תפילין של ראש קודם לשל יד, והט"ז לומד שימשין לקרא], אם לא לומר ששם המג"א חושש לאין מעבירין, והט"ז לא, שונה מכאן, ועי' עוד מג"א סי' קמ בסופו שחזר מדבריו בס' תרפד והורה כדברי הט"ז נגד הרמ"א. עי' לקמן הערה 35.

¹³ דלא כמג"א הערה 3, אמנם צ"ע שכן הט"ז סק"י לא חולק עליו בפירוש, אבל הא"א סק"א כן טוען שיש בזה מחלוקת. אמנם הראיה ממ"ב סק"ד היא יותר חזקה מאשר הט"ז.

¹⁴ \$למה לא כתוב כאן נ"ל פשוט כמו בס"ק הקודם.

¹⁵ א"א סק"ב.

¹⁶ סק"ג. וצ"ע מה נוסף במג"א על הב"י, וז"ל הב"י: והדרך הנכונה לברך על טלית קטן ואחר כך יניח תפילין של יד ושל ראש ואז יבוא לבית הכנסת ויתעטף בטלית גדול ובזה יצא ידי חובת רבי שמעון בן יוחאי שכתב בספר הזוהר פרשת ואתחנן (רסה). שצריך שיהא לבוש ציצית ותפילין בצאתו מפתח ביתו לילך לבית הכנסת, עכ"ל. ועי' מלואים אות (ב) דברי הזהר ואריז"ל בענין. אבל כדרכי, איני רואה מעלה לעשות כך למי שלא עוסק בנסתר.

¹⁷ מג"א סק"ה. ועי"ש שמקורו לקמן (סי' תקנד ס"ז): אבל ומנודה שמהלכים בדרך מותרים בנעילת הסנדל, וכשיגיעו לעיר יחלוצו, וכן בת"ב. הגה: וכן במקום שדירים בין הא"י, לא יחלוץ כי אם ברחוב היהודים, וכן נהגו.

ועי"ש במ"ב: לא יחלוץ וכו' - משום העכו"מ שמלעיגים עלינו:

מאיר הזויים זולק א'

יניחם בחצר בית הכנסת¹⁹ ואם [י] אי אפשר יניחם בביתו ויכסם בכובעו או בידו. ועיין [יא²⁰] באחרונים שכתבו במשכים קודם אור הבוקר ובא לבהכ"נ לא שייך אזהרת הזוהר דעדיין לא מטי זמן חיובא. ומ"מ כשיאור היום יותר טוב שיצא לחצר בהכ"נ וילבשם שם ויכנס אח"כ לבהכ"נ: (ט) ושם יתעטף - ואף על פי [יב] שבא הט"ג לידו קודם שהניח התפילין א"צ להתעטף בו בביתו כיון שאין דעתו ללבשו כאן: (י) להתעטף - ובמקום שמצויין נכרים ברחוב [יג] יתעטף בחצר בית הכנסת אם אפשר לו²¹: (יא) ולברך עליו - פי' ברכת להתעטף ויכוין לפטור בברכה זו גם הט"ק וכדלעיל בסימן ח' סעיף יו"ד עי"ש במ"ב סקכ"ד²²:

(ג) ה"הרא"ש היה מסדר הברכות עד עוטר ישראל בתפארה, (יב) ואז היה מניח תפילין (יג) ומברך עוטר ישראל בתפארה:

משנה ברורה

(יב) ואז היה וכו' - כדי ליתן שבח והודאה בברכה זו גם על התפילין שנקראין פאר שנאמר פארך חבוש עליך וקאי על תפילין שהן פאר לישראל כמו שנאמר וראו כל עמי הארץ וגו' ויראו ממך ודרשינן אלו תפילין שבראש:

(יג) ומברך עוטר וכו' - ובארה"ח כתב לא ראיתי שנוהגין כן רק מניחין תפילין קודם ברכת השחר או אח"כ כ"א לפי מנהגו רק ראיתי מדקדקים למשמש בתש"י וש"ר בשעה שמברך ברכה זו: (ד) יצריך שיהיו תפילין עליו (יד) בשעת ק"ש ותפלה:

משנה ברורה

(יד) בשעת ק"ש ותפלה - ר"ל לכל הפחות בשעת ק"ש ותפלה וכדלקמן בסימן ל"ז ס"ב ואמרינן²³ בגמרא כל הקורא ק"ש בלי תפילין הרי הוא כאלו מעיד עדות שקר בעצמו ח"ו ופירשו בתוספות לפי שאומר וקשרתם לאות וגו' ואין קושר ואף שבדיעבד יצא ידי ק"ש מ"מ יש לו עבירה מצד אחר שמראה על עצמו שאין רוצה לקיים רצון הש"י וזהו עדות שקר שמעיד על עצמו ויש עוד פי' אחר עיין בלבוש²⁴ וכתב בספר חרדים דמזה נלמוד כשאומר ואהבת את ד' וגו' יראה להכניס אהבת הש"י בלבו שלא יהיה כדובר שקר ח"ו. ודע דלא אמרו כן אלא כשעושה כן במזיד שמתעצל להניח תפילין קודם ק"ש אבל מי שאין לו תפילין או כשהוא בדרך ומחמת קור וצינה אינו יכול להניח תפילין וכל כה"ג בודאי אין לו לאחר ק"ש בזמנה מחמת זה. לבוש בסימן נ"ח והערתקתי שם את לשונו עי"ש:

(ה) (טו) יכוין בהנחתם שצונו הקדוש ברוך הוא (טז) להניח ארבע פרשיות אלו שיש בהם יהוד שמו ויציאת מצרים על הזרוע כנגד הלב, ועל הראש כנגד המוח, כדי שזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו, שהם מורים על יחודו, ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו. וישעבד להקב"ה הנשמה שהיא במוח, וגם הלב שהוא עיקר התאוות והמחשבות, ובוה

כ"א ברחוב היהודים - כתב המ"א נ"ל דאם הרבה עכו"מ עוברים שם מותר וא"ר צידד להחמיר לענין רחוב היהודים אף באופן זה וכו'.

וכן נהגו - כתב הח"א ההולכים בין העכו"מ ונוהגין ללבוש המנעלים אף שאין למחות בידם שיש גדולים המתירים מ"מ אין לזה טעם דמה בכך שילעיגו עלינו בלא"ה מלעיגים עלינו ומ"מ אותן היושבים בחנות ודאי אסורים דאיך ידעו הנכרים אם ילכו בלא מנעלים:

¹⁸ המג"א סק"ג כתב לעיין בדבריו בסי' מג והוא שם סק"א: כתב מ"ע בתשו' סי' נ"ט מותר ליכנס בתפילין למבואות המטונפות אפילו יש מקום מטונף להדיא וטוב לכסותו בכובע ואם רוצה לחלצן ולחזור ולהניחן שפי דמי וכו' ומיהו י"ל דעכ"פ כשיודע שיכנס דרך מבואות המטונפות לא יניחם בביתו אלא בבה"כ. וגדולה מזו איתא בשבת דף קכ"ז שלא רצה ר"י ליכנס בתפילין לבית עכו"ם אמר אל יכנסו דברי קדושה במקום טומאה, ובע"ה כתב שיניחם בביתו ויכסם במבואות המטונפות:

¹⁹ כן איתא במג"א סק"ה, וצ"ע בדבר, שאין בזה מעלת הזהר בכלל, ולא מצאתי שום ענין בו. ועיי' פמ"ג שציון לדברי הזהר שם הוב"ד במלואים אות (ג) ואני לא ראיתי שום ענין.

²⁰ עי' במלואים אות (ב) שהאריז"ל לא נהג כך, ואה"נ אין באפשרותו לקיים את הזהר.

²¹ זה כתוב בסק"ח וצ"ע לא הכפיל הדברים.

²² היינו דווקא אם הט"ק לא כשיעור.

²³ מקור דברים אלה מהלבוש.

²⁴ ז"ל: ויש מפרשים [רש"י שם] מעיד עדות שקר על עצמו, ר"ל על הש"י, והכי קאמר כיון שאומר בק"ש והיה אם שמוע וגו' ונתתי מטר ארצכם וגו', ומשמע אבל אם לא תשמעו איני נותן, הא חזינן שהוא יתברך נותן ואפילו אין אנו שומעין, שהרי הוא אינו מניח תפילין והקב"ה נותן מטר.

מאיר הזויים זולק א'

יזכור הבורא וימעיט הנאותיו. הייניח של יד (יז) תחלה²⁵, (יה) ויברך להניח (יט) תפילין, ואח"כ יניח של ראש יולא יברך כי אם ברכה אחת לשתייהם. הגה: וי"א לנכד על של ראש (כ) על מלות תפילין, אפילו לא הפסיק צינתיים וכן פשט המנהג צנני אשכנזי שמזכרין שתי צרכות. (כא) וטוב לומר תמיד אחר הצרכה השניה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

משנה ברורה

(טו) יכוין בהנחתם - כתב הב"ח בסימן ח' טעם לזה²⁶ מדכתיב והיה לך לאות על ירך וגו' למען תהיה תורת ד' בפין כי ביד חזקה הוציאך וגו' יורה כי עיקר המצוה וקיומה תלויה בכונה שיכוין בשעת קיום המצוה וכתב הפמ"ג דמ"מ בדיעבד אפילו אם לא כיון רק לשם מצוה בלבד יצא²⁷:

(טז) להניח ד' פרשיות - [יד] ויש נוהגים מחמת זה לקרות הארבע פרשיות לאחר הנחת תפילין היינו קדש והיה כי יביאך דשמע והיה אם שמוע בלא"ה קורין כל ישראל בשעת ק"ש. ובתפילין דר"ת יאמר כל הד' פרשיות. ומנהג יפה הוא [ארה"ח²⁸]:

(יז) תחלה - [טו²⁹] דכתיב וקשרתם וגו' והדר והיו לטוטפות וגו':

(יח) ויברך - ר"ל קודם ההידוק וכדלקמן³⁰:

(יט) תפילין - הלמ"ד [טז³¹] בדגש:

(כ) על מצות - בפת"ח³² תחת הוא"ו שהוא לשון יחיד ולא יאמר בחול"ם שהוא לשון רבים שהרי לא ניתקנה ברכה זו כ"א לתש"ר בלבד כמו שיתבאר בסימן כ"ו [כן הכריעו [יז] רוב האחרונים דלא כט"ז³³]:

(כא) וטוב לומר - משום חשש ספק ברכה לבטלה כמש"כ בסימן ר"ו³⁴. ולא שהוא ספק גמור דא"כ איך יברך מספק ברכה לבטלה ויסמוך על שיאמר בשכמל"ו אלא דאנן בני אשכנזי סבירא לן להלכה כדעת ר"ת רק [יח] לרווחא דמילתא להוציא עצמינו מידי כל פקפוק נוהגין לומר בשכמל"ו. ויזהר [יט] מאוד שלא לומר ברוך שם רק אחר שיהדק הש"ר על ראשו כראוי דאל"כ יהיה הפסק בין הברכה להנחה ויהיה ברכה זו לבטלה בודאי וצריך לחזור ולברך והעולם נכשלין בזה:

²⁵ עי' מג"א: הע"ת לא עיין סי' כ"ח, שהעולת תמיד סק"ד ציין לדברי השר"ע סי' כח ס"א שיש למשמש בתפילין וצריכים למשמש בשל יד לפני של ראש, משום אין מעבירין על המצות.

²⁶ שהטור הזכיר הכוונה בציצית ותפילין וסוכה ולא בדבר אחר. אבל כמובן שזה רק להידור, ואין סוף לרגשי מצות.

²⁷ עי' לקמן סי' ס"ד ומ"ב שם סק"י מצות צריכות כוונה, שלא צריכים כוונה בפירוש.

²⁸ וז"ל המג"א סק"ו: אבל בספרי פרשת ואתחנן אי' שמע והיה אם שמוע בשינון ואין קדש והיה כי יביאך בשינון והביאו הילקוט פי' שא"צ לאומרים ומ"מ האומרים לא הפסיד דהא בקשו לקבוע פרש' בלק בק"ש משום דאית ביה יציאת מצרים אלא שחששו לטורח צבור כדאיתא ספ"ק דברכות והני נמי אית בהו יציאת מצרים

²⁹ מנחות לו ע"א, ועי' תוס' שם ד"ה וקשרתם וסעיף הבא.

³⁰ סעיף ח.

³¹ מג"א בשם הלחם חמודות (דברי חמודות הלכות קטנות תפילין סי' יד אות נד), ז"ל: למ"ד דתפילין ידגיש שהרי פירש רבינו לעיל סימן ב' דתפילין לשון פלילה הוא ששרשו פלל וצריך דגש בלמ"ד להורות על הכפל. ולכן בהברה זה צריך להיות כ"תפילין". ועי' בפמ"ג שמקשה למה זה לא תפילים.

³² מג"א.

³³ סק"ו. ועי' דברי חמודות שזה תלוי אם המצוה על גם של יד וגם של ראש וכדברי הטור, והוא מסיק והבורר יברור, ואני רגיל לומר בפת"ח, אמנם המג"א מסיק נגדו. ועי' שער הציון סק"ז, שלא מביא שהמג"א נגד, משמע שאין לו כזה כובד הלכתי נגד א"ר ודרה"ח וצ"ע גדול. וצ"ע אם זה טעם חזק לא לומר שום ברכה, ולפחות לשם של ראש, ואח"כ להרימו ואז לברך שכן אם הנוסח שהוא אומר לא נכון, זה הפסק, ואין ברכה של ראש שלו.

³⁴ מג"א. וז"ל סי' רו ס"ו: נטל בידו פרי לאוכלו ובירך עליו, ונפל מידו ונאבד או נמאס, צריך לחזור ולברך אף על פי שהיה מאותו מין לפניו יותר כשברך על הראשון. וצריך לומר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על שהוציא שם שמים לבטלה וכו'.

עי' ירושלמי ברכות (פ"ו ה"א): א"ר חייא בר ווא הדא אמרה אהן דנסב פוגלא ומברך עילוי והוא לא אתי לידה צריך למברכה עילוי זמן תניינות אמר רבי תנחום בר יודן צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שלא להזכיר שם שמים לבטלה:

ועי' רמב"ם (שבועות פ"ב ה"א): להזכיר שם מן השמות המיוחדין לבטלה אסור ואף על פי שלא נשבע, שהרי הכתוב מצוה ואומר ליראה את השם הנכבד והנורא, ובכלל יראתו שלא יזכירו לבטלה, לפיכך אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה ימהר מיד וישבח ויפאר ויהדר לו כדי שלא יזכר לבטלה, כיצד אמר ה' אומר ברוך הוא לעולם ועד או גדול הוא ומהולל מאד וכיוצא בזה כדי שלא יהא לבטלה.

מאיר הזויים זולק א'

(ו) י"אם (כב) פגע בשל ראש תחלה, צריך (כג) להעביר על אותה המצוה ויניח של יד תחלה ואח"כ של ראש:

משנה ברורה

(כב) פגע וכו' - 35 דוקא פגע אבל אם הניח ש"ר תחלה או שמצא הש"י שנשמת ממקומו אין להסיר הש"ר דמאי דהוה הוה וימהר להניח ש"י על מקומו ויש חולקין ועיין בביאור הלכה: (כג) להעביר - כיון [כ"ב] דכתיב בקרא מפורש דיד קודם דמתחלה וקשרתם והדר ולטוטפות לפיכך אין משגיחין על העברת המצוה משא"כ לעיל בס"א גבי ציצית ותפלין: (ז) י"ברך (כד) להניח בקמ"ץ תחת הה"א, ולא בפתח וברגש:

משנה ברורה

(כד) להניח בקמ"ץ - שהוא לשון הנחה כמש"כ להניח ברכה אל ביתך ולא בפת"ח שהוא לשון עזיבה כמש"כ אחיכם אחד הניחו אתי [אחרונים 37]: (ח) "כל המצוות מברך עליהם עובר לעשייתן" 38 (פי' קודם, ויעבר את הכושי, (שמואל ב' יח, כג) פירושו ר"ן והקדים לפניו) "לפיכך צריך לברך על התפלה של יד (כה) אחר הנחה על הקיבורת, (כו) קודם קשירתם, שקשירתם זו היא עשייתן. הגה: וכן נ"ל לאש, (כז) קודם שמהקדן כלאש:

משנה ברורה

(כה) אחר הנחה וכו' - [כ"א 39] דקודם לכן לכתחילה אין ראוי לברך דהוי קודם דקודם וצריך לקרב הברכה לעשיית המצוה בכל מה דאפשר 40: (כו) קודם קשירתן - ובדיעבד [כ"ב 41] יברך אפילו אח"כ דמצוה שיש לה משך זמן הוא בכלי יומא: (כז) קודם שמהדקן - כי ההידוק הוא מצות הקשירה 42 וצריך גם כן ליהזר שיהיה הברכה אחר שמונחים על הראש [כ"ג] לא כאותן שמברכין בעודם בידם דא"כ הו"ל קודם דקודם. גם בשעת ברכה של תש"ר יראה [כ"ד] שיהיה מכוסה ראשו בטלית 43 ולא יברך בגילוי הראש: (ט) (כת) "אסור להפסיק (כ"ט) בדיבור בין תפלה של יד לתפלה של ראש, (ל) ואם הפסיק, מברך על של ראש: על מצות תפילין. הגה: (לא) ולקדון לטובתן לנכד שתי נכרות אף אם לא הפסיק, לר"ד (ל"ז) לחזור ולנכד על של ראש להניח גם על מלות:

משנה ברורה

(כח) אסור להפסיק - אפילו בדיבור של מצוה [כ"ה 44] כגון להשיב שלום לרבו וכל כה"ג 45 כי גורם ברכה שאינה צריכה 46. ואפילו לאותן המניחין [כ"ו 47] תפילין בחוה"מ בלי ברכה או המניחין תפלין

35 א"א סק"ב, ועי' רע"א שציין לדברי הט"ז תרפ"ד סק"ד, עי' לעיל הערה 12.
36 וט"ז.

37 כתב האגור בשם מהר"י מולין שיש לברך להניח בקמ"ץ תחת הה"א אבל לא בפת"ח ודג"ש אף כי אין חילוק במשמעות מ"מ ראוי לברך בלשון הכתוב כמו (יחזקאל מד ל) להניח ברכה אל ביתך וכו', טובא איכא בינייהו ואדרבה הרי הם כשני הפכים שכשהוא בקמ"ץ והוא כמו להניח, שרשו נוח, שענינו נח כמו ותנח התיבה, וכשהוא בפתח הוא כמו "אחיכם אחד הניחו אתי" שרשו ינח, שענינו הנחה ועזיבה כמו ויניחהו מחוץ לעיר, עכ"ל. אמנם עי' ט"ז סק"ו שעיקר דבריו הראשונים, ולכן למסקנה אם שניה, לא צריך לברך עוד פעם.

38 צ"ע למה זה לא מובא בסי' ח' בענין ציצית, ובסי' ד' לענין נט"י והנה נט"י מברכים אחר כך ועי' דינו לקמן קנח ס"א, וציצית, אפשר שמניחים אפילו קודם שיש ידים נקיות ולכן אי אפשר לברך עובר לעשייתן, וצ"ע.

39 מג"א סק"ב, וגם ט"ז. וצ"ע שכן זה ב' צדדים בב"י, ומה פשוט לו כצד זו. והנה הב' צדדים הם רא"ש ור"ן נגד רמב"ם שכן אפשר ללמוד את הרמב"ם בב' דרכים, אבל הב"י מסיק וכן ראוי לנהוג.

40 צ"ע מקור ל'וצריך לקרב הברכה לעשיית המצוה בכל מה דאפשר', ועי' מג"א סק"ב שעובר לעשייתן פי' סמוך לעשייתן, אבל אין בזה משמעות מהתרגום של הפסוק בשמואל.

41 א"א סק"ב. וצ"ע בדבר שכן תפילין היא מצוה כל רגע ורגע, אבל נטילת לולב, בפשטות אחרי הרגע הראשון אינו מצוה, אלא ? ועי' דבריו סי' תרנא סק"א שכל זמן שמחזיק הלולב, הוא שעת המצוה, וצ"ע אם אותו דבר בנר חנוכה וכדומה.

42 ט"ז.

43 ולמה לא כיפה? כנראה שהכיפה שלו כל כך גדול, שכי אפשר ללהניח תפילין עם כיפה, וזה הפסק להניח הכיפה ואפשר להניח הטלית כל זמן שמניח התפילין של ראש.

44 רמב"ם תפילין פ"ד ה"ו, רא"ש הלכות קטנות אות טו אפילו היא שמייה רבה וקדושה.
45 מכאן מג"א.

46 עי' מנחות לו ע"א: הסח בית תפילה לתפילה עבירה הוא בידו. פי' רש"י - אם לא ברך על של ראש. ועי' שם תוס' ד"ה סח בין - שמא שאני תפילין שמצוה אחת הן וכו' ומיהו מסתברא דכיון דיכול לפטור בברכה אחת אין לו לדבר כדי שיהא זקוק לברכה שניה וכו' כיון דיכול לפטור עצמו מברכה שניה קרי לה

מאיר הזויים זולק א'

דר"ת אחר שחלץ תפלין דרש"י או [כז] שחלץ תפלין ע"מ להחזירן דהרמ"א בסי"ב פסק דא"צ לחזור ולברך כשמניחן אח"כ אפ"ה עבירה היא להסיח ביניהן דלכתחילה בעינן שיהיו סמוכין ותכופין זה לזה דכתיב והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך שיהא הוייה אחת לשתייהן⁴⁸: (כט) בדיבור - ואפילו [כח] בלשון הקודש ולכתחילה אסור [כט⁴⁹] אפי' להפסיק בשתיקה אם שוהא הרבה שלא לצורך אפילו [ל] לא הסיח דעתו. ואפי' [לא] לרמוז בעיניו ולקרוע באצבעותיו בין התש"י ובין התש"ר ג"כ יש ליזהר לכתחילה⁵⁰. אם הניח תפלין של יד בבית זה ותש"ר בבית אחר והיה דעתו לזה עיין לעיל בסימן ח' סי"ג ומ"ב שם לענין טלית [לב] וה"ה לענינינו⁵¹: (ל) ואם הפסיק - אפילו [לג] בשוגג:

(לא) ולדידן דנוהגין וכו' - כי הטעם שאנו מברכין שתי ברכות על תפלין ולא די בברכת להניח לבד הוא שאנו סוברין דעיקר תיקון הברכות אלו כך היתה בתחלת הנחתם תקנו לברך להניח וקאי נמי על ש"ר וכשמניח הש"ר ומהדקו מברך נמי על מצות שזו היא גמר המצוה הילכך ממילא אם סח והסיח דעתו צריך לחזור ולברך גם להניח על הש"ר [הרא"ש⁵²]: (לב) לחזור ולברך - ונכון [לד] שימשמש אז בשל יד להזיזו ממקומו⁵³ ויחזק הקשר ובזה תחזור ברכת להניח גם על הש"י ודומה כאלו הניח עתה הש"י והש"ר תכופים זה לזה [לה] ואם בירך בלא משמוש ימשמש אחר הברכה ועיין בבה"ל מה שכתבנו בשם הגרע"א בזה:

(י) (לג) "אם סח לצורך תפלין, (לד) אינו חוזר ומברך. "אם שמע קריש או קדושה בין תפלה של יד לתפלה של ראש, (לה) לא יפסיק (לו) לענות עמהם "אלא (לז) שותק ושומע ומכוין למה שאומרים:

משנה ברורה

(לג) אם סח - ואפילו [לן] אם סח בין ברכת להניח ובין הנחת התש"י ג"כ דינא הכי: (לד) אינו וכו' - אבל לכתחילה אסור להסיח בין ברכת להניח עד אחר הנחה של ראש [לז] אפילו בדברים שהן לצורך תפלין אם לא היכי שא"א בענין אחר. [לח] אך בחוה"מ שאין מברכין אפשר דיש להקל לכתחילה בדברים שהם לצורך תפלין: (לה) לא יפסיק - ואפילו לענות אמן על ברכה זו גופא כגון לענות אמן על ברכת תפלין שמברך אחר אסור אם לא שחבירו מכוין להוציאו בברכה זו⁵⁴ [תשובת ד"ש והגרע"א בחידושי דלא כפ"מ עי"ש⁵⁵]:

ברכה שאינה צריכה. ומשמע מהרמב"ם (תפלין פ"ו ה"ד) כדברי התוס', וצ"ע שכן זה ב' צדדים בראשונים באיסור דרבנן. [עי' ארה"ח שהביא בשם שיירי כנה"ג שגם רש"י לומד שיש עבירה בסח ומברך על של ראש, רק שלא חוזרים עליו מהמלחמה, אבל לא מצאתי וצ"ע] ועי' תוס' חולין פז ע"א ד"ה ומכסי שלשונו שאין להביא ראיה מתפלין ולא "שמא", וצ"ע עד כמה זה איסור, ועי' לקמן הערה 48.

עי' לקמן סי' רטו ס"ד מג"א סק"ו שהמברך ברכה שאינה צריכה זה איסור דרבנן של לא תשא, ועי"ש הביא ב' דעות אם מותר לגרום ברכה שאינה צריכה כדי להרבות ברכות בשבת כדי להגיע למאה ברכות. וצ"ע אם בריך על שהכל או אדמה או העץ שהשינוי מקום מחייב ברכה חדשה, האם זה גם כן כגורם, ואם יש כל החומרות של כאן.

⁴⁷ עי"ש במג"א שמקורו בתרומת הדשן המובא בב"י שסה"כ מביא דברי התוס', ושם הדברים לא ברורים, אבל קשה מאד לא לענות לרבו או אמן יהא שמיה רבא וכו' עבור זה.

⁴⁸ בזמן שאין ברכה, חייבים לענות אמן יהא שמיה רבא וכו' (א"א). וה"ה כל זמן שחייבים לענות, כמו להשיב לרבו, וקדושה. ועוד צ"ע, שירים את השל יד עוד פעם, ואז ישים של ראש. וצ"ע אם בריך על של יד, וחבירו מברך על של יד, ומכוון להוציאו, אם יש לענות אמן, ובזה מרויח אמן, ואין ברכה שאינה צריכה. ועוד צ"ע אם רבו מגיע ועומד להניח תפלין, אם כדאי לענות שלום שלו, ויצא ידי חובת ברכה של רבו ואז אין ברכה שאינה צריכה.

⁴⁹ לא מצאתי.

⁵⁰ לשון הארה"ח ב"לב האר"ן היא: ויש ליזהר לכתחילה אפילו מלקרוץ בעיניו, ועי"ש במאיר האר"ן שמציין להלכות קטנות (של ר' יעקב חגיז) ז"ל: שאלה: רומז בעיניו מורה באצבעותיו אי הוי הפסק בין תפלה של יד לשל ראש. תשובה אין ענין לכאן אי דיבור כהרהור דמי דאפי' לא יהיה כדיבור שח בין תפילה לתפילה לאו דוקא דבור אלא כל שהסח דעתו מהם מברך שתיים. וכן הובא בבאר היטב, אבל משמע מהארה"ח ומ, ב שזה לא הפסק בדיעבד.

⁵¹ עי"ש הערה **Error! Bookmark not defined.** ול"נ דתפלין של ראש שונה מציצית [בדעת המהר"ם במג"א], ולכן למג"א יש לברך ודאי ולט"ז לא, כל שלא דיבר. וצ"ע אם כדאי לדבר, שזה ספק גורם ברכה שאינה צריכה. ובדעת המהר"ם מג"א שם משמע שמותר לגרום לזה, וצ"ע.

⁵² המובא לעיל הערה 44.

⁵³ להזיזו ממקומו הוא תוספת של הארה"ח ולא מג"א או פמ".

⁵⁴ ואם חבירו מתכוין להוציאו, הרי יכול לענות אמן יהא שמיה רבא?

מאיר הזויים זולק א'

(לו) לענות עמהם - ואם פסק וענה איש"ר או קדושה או ברכו [לט⁵⁶] או שענה אמן על איזה ברכה ששמע [מ⁵⁷] חוזר ומברך ועיין בבה"ל. ובחזרה"מ או המניח תפילין דר"ת וכיוצא שמניח בלי ברכה [מא] יש להקל ולהפסיק לעניית איש"ר וקדושה וברכו ואמן אך [מב⁵⁸] אח"כ יזיז הש"י ממקומו קודם שיניח הש"ר כדי שיהיה הוייה אחת לשניהן:
(לז) שותק ושומע - דהשתיקה כענייה [מג] לענין לצאת י"ח אבל לא שיחשב כהפסקה⁵⁹:
(יא) יאחר שקשר של יד על הזרוע, יניח של ראש (לח) קודם שיכרוך הרצועה סביב הזרוע. כייש מי שאומר (לט) שאסור להוציא תפלה של ראש מהתיק עד שתהא תפלה של יד (מ) מונחת. הגה: באורף אס שניהם לפניו חוץ לחיק, (מא) לא יתקן לפתוח התפלה של ראש עד אחר הגהה של יד. כ"ש מי שכתב להניח של יד מיושב, ושל ראש מעומד (ובמדינות אלו לא נהגו כן, אלא (מב) שתיקן מעומד):

משנה ברורה

(לח) קודם שיכרוך - הטעם [מד] כיון שברכת להניח חוזרת גם על של ראש כנ"ל בס"ק ל"א וכ"ש להמחבר לעיל בס"ה דס"ל דאינו מברך אלא אחת ע"כ ימעט ההפסק בכל מה שיוכל והכריכה סביב הזרוע אינה מעיקר הדין⁶⁰ ע"כ טוב לאחר אותה עד שיניח של ראש ובספר כוונות האר"י ז"ל כתוב שהיה נוהג לכרוך השבעה כריכות סביב זרועו תחלה [אבל] [מה] לא הג' כריכות שעל האצבע⁶¹ מפני שהוא סובר כיון דלכתחלה גם הכריכות הוא מצוה לפיכך אין זה הפסק [מז] וכן המנהג בכ"מ ועיין בתשובת משכנות יעקב סימן כ"ח דעתו ג"כ כמנהגנו לכרוך קודם על הזרוע לחיזוק דבלא"ה לא מתקיים ואינו נקרא קשירה ע"ש כתב בספר מ"מ אם שמע קדיש וקדושה אחר שבירך על של יד ואם יכרוך לא יהיה לו פנאי להניח ש"ר ולענות יניח ש"ר קודם הכריכות [מז] אם יכול להדק במקצת שלא ימיש התש"י ממקומו:

(לט) שאסור וכו' - היינו [מח] אפילו אם ירצה להוציא הש"ר והש"י שניהן בשוה מן התיק דבזה אין מעביר על המצות אפ"ה יש ליזהר כי יש בזה טעם ע"פ הקבלה כמש"כ בב"י⁶² וכ"ש להניח הש"י מידו ולהתעסק בהוצאת הש"ר מדינא אסור⁶³:

(מ) מונחת - ר"ל שתהיה מהודקת יפה על הזרוע ואז מותר [מט⁶⁴] אפי' קודם שעשה השבעה כריכות. ואם אחר יכול להוציא ולתקן ש"ר בעוד שחבירו מניח של יד הפמ"ג מחמיר וארה"ח מיקל ע"ש:

(מא) לא יתקן - ר"ל [נ] אפילו אם בעת תיקון הש"ר לא יניח הש"י ג"כ מידו אפ"ה [נא] כשמניח אח"כ הש"ר להניח הש"י הוי כמעביר על המצות:

(מב) שתיקן מעומד - עיין במ"א שרוצה להכריע דהנחה של יד תהיה מיושב והברכה תהיה בעמידה⁶⁵ אבל בא"ר בשם רש"ל בתשובה סימן צ"ח כתב דמי לנו גדול מר"ש מקינון אחר שלמד קבלה היה מתפלל כתינוק בן יומו דמי שלא יכול להשיג סודה על נכון יבוא לקצץ בנטיעות ע"כ [נב] יהיה הברכה והנחה בעמידה ובביאור הגר"א הוכיח דגם לפי הזוהר מותר להניח התש"י בעמידה ע"כ אין לזוז מהמנהג. כתב הכנה"ג בכללי הפוסקים כל דבר שבעלי הקבלה והזוהר חולקין עם הגמרא והפוסקים הלך אחר הגמרא והפוסקים מיהו אם בעלי קבלה מחמירין יש להחמיר ג"כ ואם לא הוזכר בגמרא ובפוסקים אף על פי שזכור בקבלה אין אנו יכולין לכוף לנהוג כך [נג] ודין שאין מוזכר בהיפוך בש"ס ופוסקים יש לילך אחר דברי קבלה וגם במקום שיש פלוגתא בין הפוסקים דברי קבלה יכריע⁶⁶:

Commented [O1]: ל
בדוק את החכם צבי
והרדב"ז

⁵⁵ ועי' ארה"ח החולק.

⁵⁶ מה פתאום הו אמתחיל עם ראשונים.

⁵⁷ צ"ע למה חוזר ומברך, הרי הט"ז חולק, וזה מח' לענין ברכה.

⁵⁸ לב הארץ סעיף י', וצ"ע למה רע"א לא חשב על זה ועוד.

⁵⁹ עי' תוס' המובא במקורות שיש צד שאם יצא ידי חובתו אז הוי הפסק, ולכן למעשה אם יש חיוב אז יש ספק אם קיימו. ועי' לקמן סי' נד סק"ב.

⁶⁰ לא מצאתי מקורו בכלל, לא לכרוך על הזרוע ולא על האצבע, חוץ מהאר"ז, וצ"ע שכן באותו מקום כתוב לעשות ג' כריכות ליד התפילין עצמם כעין ש' ועוד לכסות התפלה של יד עם הטלית, וזה לא מובא כאן, אבל באמת כל מי שלא מכוון הכוונות, אין חסרון שלא לעשות ג' כריכות על קיבורת, וגם לא לעשות כריכות על הזרוע, ולא על האצבע.

⁶¹ מכאן מהמג"א ולא הט"ז, ועי' אריז"ל במלואים אות (ד).

⁶² עי' מלואים אות (ד) פיסקא ד"ה ומורי ז"ל.

⁶³ עי' לעיל הערה 4.

⁶⁴ עי' מלואים אות (ד).

⁶⁵ עי' מלואים אות (ה), ועי' זהר שהאגור מביא, והוא במלואים אות (א), אבל כנ"ל הערה 4 שלא מצאתי שום מקום חיוב שם.

⁶⁶ שע"ת: שו"ת חכם צבי סימן לו

מאיר הזויים זולק א'

להלאנדייא אייר התס"ו ליצירה

שנים שבאו לבית הכנסת בשעה שהחזן אומר פסוקי זמרה האחד דילג בפסד"ז על דרך האמור בפוסקים ז"ל כדי להתפלל עם הקהל והשני התחיל מתחלת ברכות השחר והיה משבח ואומר על הסדר ולא התפלל עם הקהל באומרו שכך היה דעת הרשב"י בס' הזוהר פ' במדבר ילמדנו רבינו הי מינייהו עדיף: תשובה אין מדברי הרשב"י ראייה למי שאיחר ובא בשעה שהצבור מתפלל כי הוא לא דיבר אלא בטעם וכוונת הסדר המסודר לנו מפי אנשי כנסת הגדולה וחכמי התלמוד בעצם וראשונה ולכתחילה הכי עבדינו וכבר ביארו לנו ביותר תלמידי הרב האלקי כמוה"ר יצחק אשכנזי ארבעת רבעיהם כנגד ארבעה חילוקי עולמות הלא בספרתם אבל כ"ז אינו עניין למתאחר דודאי כ"ע מודו דטפי עדיף לדלג כדי להתפלל עם הציבור וגם רשב"י מחבב מאוד תפלת הציבור בס' הזוהר ואומר שהיא מוקבלת בגוין סגיאין (עיי' לשונו זוהר בראשית דף קס"ז ע"ב על פסוק ויבואו המלאכים) מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל וא"כ כשם שמכח מאמרי תלמודנו האומרי' שתפלת הרבים מקובלת הכריחו הראשונים והאחרונים ז"ל שטוב לדלג פסד"ז כדי להתפלל עם הציבור אותו ההכרח בעצמו הוא בדברי הרשב"י ז"ל וצריך אני להודיע לשואל שאפי' אם היו דברי הזוהר היפך מהפוסקים ל"ה לנו להניח דברי הפוסקים בשביל דברים האמורים בסתרי תורה כי אין לנו בדינים והוראות עסק בנסתרות זולתי במקום שיש מחלוקת בין הפוסקים אז נכון לסמוך על הכרעת הזוהר וכן כתב הרב הגדול מוה"ר דוד בן זמרא בתשו' ל"ו וז"ל ובכל מקום שנמצא דברי הקבלה חולקי' על הגמ' הלך אחר הגמ' והפוסקים ובכל מקום שאינו חולק כגון בכה"ג שלא נזכר בגמ' וגם בפוסקים אני ראיתי לסמוך על דברי הקבלה עכ"ל ובתשובה א' כתב וכיון שהיא פלוגתא (רצה לומר בין הפוסקים) דברי הקבלה יכריעו עכ"ל הרי שאם לא היתה פלוגתא בין הפוסקים דברי הקבלה לא יכריעו ההיפך וזה יסוד תורתנו הקדושה שאם לא כן נתת תורת כל אר"א בידו לילך אחר הבנתו בספר הזוהר הטובה היא אם רעה ובעונותינו שרבו זה סיבה לפרצות גדולות אשר עיני ראו ולא זר כמה אנשים עברו תורות חלפו חק בהסמכם על דברי הזוהר או ברעיה מהימנא לפי דעתם המזוהמת בפירוש דברי הזוהר או ברעיה מהימנא וחס להו לבעלי הזוהר והרעיה מהימנא מעלות על דעתם הדברים ההמה ול"ה מן הצורך להעלות דבר זה על ספר אלא להוציא מלבן של המתחכמים להורות היפך דעת רבותינו הפוסקים ז"ל על משענת קנה חכמת הזוה"ק אשר דבריו סתומים וחתומים באלף עיזקאין כל קביל די רוח יתירא בהו לומר כי הם ירדו לסוף דעתו וכל רז לא אניס להו וה' הטוב יכפר בעד הנראה לעניות דעתי כר"ח פה אלטונא יע"א יום ג' ל"ה למספר בני צבי בכמוה"ר יעקב זל"ה אשכנזי ס"ט:

ש"ת רדב"ז חלק ד סימן לו (אלף קיא)

(אלף קיא) שאלה על מה סמכו להניח תפילין בבית ואחר כך באים לבית הכנסת וכ"ת שהטעם הוא שלא ללכת ארבע אמות בלא תפילין והרי אין אנו נזהרין בזה לפי שאנו בין האומות וגם התפילין צריכין גוף נקי והלואי שלא נסיח דעתנו מהם בשעת התפלה:

תשובה חכם אחד מן האחרונים כתב בשם רשב"י ז"ל לפי שצריך לומר בשעת כניסתנו אשתחוה אל היכל קדש ביראתך ואם אין תפילין בראשו היכן היא היראה ונמצא כאלו מעיד עדות שקר על עצמו ועליהם נאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ומך ובכל מקום שתמצא ספרי הקבלה חולקים על פסק הגמרא הלך אחר הגמרא והפוסקים ובכל מקום שאינו חולק כגון בכי האי גוונא שלא נזכר בגמרא וגם בפוסקים אני ראיתי לסמוך על דברי הקבלה. ומכל מקום צריך לכסות אותם מפני הטנופת שהרי ש"ן שבתפילין הלכה למשה מסיני היא ויש בה קדושה והיא מגולה ונראית וכל שאי אפשר לו לכסותם מוטב שיניחם בבהכ"נ ואעפ"י שהדל"ת והי"ד שברצועות אין בהם קדושה שאני הני שהם דרך קשירה לא דרך כתיבה אבל השי"ן ודאי יש בה קדושה וזה מבואר:

(יד) מעומד. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת חכם צבי סימן ל"ו שהביא מתשובת

הרדב"ז [ח"ד סימן אלף קיא] דדין שאינו מוזכר ההיפך בש"ס ופוסקים יש לילך

אחר דברי קבלה, וגם במקום שיש פלוגתא בין הפוסקים דברי קבלה יכריע,

עי' אג"מ

רע"א: ש"ת רדב"ז חלק א סימן פ

שאלת ממני אודיעך בצבור שבאים לדין עם ראובן על רמונים של ס"ת אם יביאו עדים מאותו הצבור או דילמא נוגעים בדבר כלל אם הרמונים הוי כס"ת לענין זה או לא:

תשובה ודאי לא מיבעיא לך אלא /אם/ מועיל הסילוק כס"ת או לא ולדעת רבינו יונה ז"ל שכתב שאם יש להם ס"ת אחר יכולין להעיד ע"י סילוק כ"ש שאם יש להם רמונים אחרים שיכולים להעיד ע"י סילוק. וכן כתב הרא"ש ז"ל בתשובה כלל ג' דדוקא בזמן שאין להם אלא אותו ס"ת דהכל עניים אצל ס"ת אבל אם יש להם ס"ת איפשר להם להסתלק שלא יקראו באותו ס"ת בזמן שהוא שם ואפילו אם יקראו כי בעודו בב"ה לא מיקרי הנאה כיון שאפשר שיקראו באחר ע"כ וה"ה והוא הטעם ברמונים. וא"ת אפי' יש להם ס"ת אחר ניחוש שמא ימצא פסול ונמצאו עניים אצל זה. וי"ל כיון דבשעת הסילוק היה בחזקת כשר מוקמינן ליה אחזקתיה וראיתי מי שכתב שמה שכתב הרא"ש ז"ל דאם יש להם ס"ת אחר דמועיל סילוק ה"מ שיש להם ס"ת מדוייק וכשר כזה ונכון הוא ודקדקתי מכאן דדוקא מדוייק וכשר כזה שאם היה הס"ת אשר דנין עליו נאה בכתיבתו וחדש ואין בו נדר ולא תלייה דהכל עניים אצלו ולא מועיל סילוק. ומינה נמי שאם הרמונים אשר באים לדון עליהם הם יפים וטובים שאין בב"ה כהם הכל עניים אצלם ולא יועיל סילוק שהרי נהנים הם מראיתם שיש להם ס"ת נאה וכלים נאים. ואי לא דמסתפינא הוה אמינא דעדיפי רמונים

מאיר הזויים זולק א'

(יב) אם מניח תפילין כמה פעמים ביום, צריך לברך עליהם (מג) בכל פעם. (מד) נשמתו ממקומם וממשמש בהם להחזירם (מה) למקומן, (מו) צריך לברך. הגה: ואם מחזיר א' מהם יצדך כמו שמניח תפלה אחת כלקמן סי' כ"ו. הזיום ממקומם אדעתא להחזירם מיד, צריך לברך. הגה: וי"א (מז) שלא לצדך (טו) סימן ח', והכי נהוג, וכבר נתבאר לעיל סימן ח' סעיף י"ז. מי שמניח תפילין (מח) של יד וברך, ובתחלת ההדוק נפסק הקשר של יד והוצרך לעשות קשר אחר אמנם (מט) לא הסיח דעתו, אינו צריך לחזור (נ) ולברך. אם (נא) הותר של יד קודם הנחת של ראש, מהדקן וא"צ לחזור ולברך. אבל אם הניח של ראש ואחר כך הותר של יד, (נב) מהדק ומברך. מותר לברך על תפילין (נג) שאולין, ולא על (נד) גזולין:

משנה ברורה

(מג) בכל פעם - אפילו אם כשסילקן [נד⁶⁷] היה דעתו להחזירם תיכף ואפילו אם [נה⁶⁸] לא שינה מקומו כלל בינתיים. והרמ"א בסמוך פליג ע"ז. ואם בשעת ברכה היה דעתו שאח"כ יסלקם ויחזור ויניחם מוכח מדברי המג"א לעיל בסימן ח' סקט"ז⁶⁹ דלכו"ע אין צריך לחזור ולברך: (מד) נשמתו - כתב של"ה⁷⁰ הא דלא נהיגי האידנא לברך כשנשמתו ממקומם משום דבשעת תפלה מסתמא אינו מסיח דעתו מהם והוי כחולצן ע"מ להחזירן⁷¹ דפסק ההג"ה בסמוך דאין לחזור

להאי מלתא מס"ת דאלו ס"ת לשמיעה קאי ומה שישמע לו מס"ת זה או מאחר הרי יצא ידי חובת שמיעת קריאת התורה. אבל רמונים לנאות בהם התורה קיימי וכל מה שהם יותר נאים אית להו יותר הנאה דלראייה קיימו אבל אם יש בב"ה רמונים אחרים כהם ודאי דמהני סילוק דלא עדיפי מס"ת כיון שיש להם אחרים. ואף על גב דכתב ר"י שהסילוק אינו מועיל לאפוקי ממונא אלא לאוקמי ממונא כבר כתבו האחרונים ז"ל שהצבור הבאים לדון עם היחיד חשבינן להו כמוחזקין ועל היחיד להביא ראיה וכבר הארכתי בתשובות אחרות בטעמו של דבר. והוי יודע שיש כמה מן האחרונים דס"ל דאין הסילוק מועיל בעדים אלא בדיינים אבל רוב הפוסקים שאנו רגילין לסמוך עליהם ס"ל דסילוק מועיל אפי' בעדים וא"ת בשלמא ס"ת דלא אפשר לזבוניה מועיל סילוק אם יש שם אחר דהא לא משתרשא ליה מידי אבל רמונים כיון דלפעמים מזבנינן להו לצורך עניים או לצורך פדיון שבויים הרי אית להו הנאה כי הא דתניא האומר תנו מנה לעניי עירי אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאים ראיה מאנשי אותה העיר. וכתב עלה הרמב"ם ז"ל פט"ו מהלכות עדות אפי' אמרו שנים מאותה העיר אנו נתן הדבר הקצוב עלינו ונעיד אין שומעין להם שהנאה הוא להם שיתעשרו עניים אלו הואיל והם סמוכים על בני העיר וכן כל כיוצא בזה ע"כ. ובנ"ד נמי הנאה היא להם שיהיו אותם רמונים להם שאם יבואו עניים או שבויים ולא יספיקו להם שיתעשרו באלו ואפילו יאמרו אנו נתן המגיע לנו לא יועיל כאשר כתב הרב ז"ל דאם יש להם הנאה אפילו בדרך רחוקה לא יעידו. ז"ל דבעיקר הדין רבים חלוקים עליו הרשב"א ז"ל כתב בתשובה שאין מביאים עדים ממדינה אחרת על הקדשותיהם ועל תקנותיהם סי' תת"א וכתבה רבינו ירוחם ז"ל וכן כתב הרא"ש ז"ל בתשובה כלל ג' וכלל נ"ט: ורבינו יונה ז"ל שכתב שאם יש לבני העיר ס"ת אחר מצו לסלוקי נפשיהו ע"כ. וכי היכי דלא חייש להרווחת שני ס"ת לא חייש להרווחת העניים כיון שזה מסולק מהם ונותן חלקו וכן נ"ל שהוא דעת הר"אף ז"ל מדהשמיט היא דתנו מנה לעניי עירי וכתב ההוא דבני העיר שנגנב להם ס"ת וכתב שאני ס"ת דלשמיעה קאי ולא מצוי לסלוקי נפשיהו אבל מידי דמצו לסלוקי נפשיהו מסתלקי ומסדהי וכן הלכתא. משמע דס"ל ז"ל דלכלהו מילי מהני סילוק בר מס"ת וכ"ש באתרא דידן דלא כייפינן אצדקה. וכן כתב רבינו יהוסף הלוי ז"ל בבתרא והעתיק דבריו הר"ן ז"ל ולפיכך אני אומר דמודה הרמב"ם ז"ל היכא דלא כייפי על הצדקה דמצו שפיר לאסהודי ולא אמרה הרב ז"ל אלא באתרא דכייפינא על הצדקה דעניים רמו עליהו וניחא ליה בהרווחה דידהו:

כללא דמלתא בנ"ד אם הרמונים אלו אין כמותם בב"ה אין מעידין עליהם מאותו הקהל אפי' ע"י סילוק. ואם יש בב"ה כהם מעידין עליהם ע"י סילוק ובקנין שאם יתוספו עניים או שבויים ויצטרכו למכור הרמונים שיתנו חלקם המגיע להם באופן שלא יגיע להם הנאה מאלו הרמונים. זה הוא הדין אבל כבר נהגו הקהלות לעשות כל דבר על פי עדים מהקהל וע"י חכם הקהל:

נראה, לא יסמיק: (יב) (פניא סק"ב) כתב בכנסת הגדולה בבבלי הפוסקים.

אות א' [כת"י]: (ג) (שם) מיהו אם בעלי הקבלה. שם אומ' צ' נסס רד"ז

חלק א' סימן ס': (יד) (שם סק"ב) כמו בית הכנסת שלהם שהיו בשדה.

⁶⁷ וכן הוא בהמשך המחבר.

⁶⁸ וכי זה נצרך?

⁶⁹ §

⁷⁰ חולין - נר מצוה אות לו: קבלתי ממורי מהר"ש ז"ל מלובלין, על מה שאמרו רבותינו ז"ל (סוכה מו א), והביאו הטור בסימן ח', ובבית יוסף בסימן כ"ה, וכן הוא בשו"ע (אורח חיים סי' כ"ה סעיף י"ב) דתפילין כל אימת דמשמש בהן מברך. פירוש, אם זזו ממקומן וממשמש בהן להחזירן למקומן. ואמר, שבזמן הזה שאינן מניחין תפילין אלא בשעת תפילה, אין צריך לברך אם ממשמש בהן להחזירן למקומן, כי בודאי כל

מאיר הזויים זולק א'

ולברך. וא"כ [ננ] אותן שהולכין לפעמים עד חצות בתפילין אם נשטמו ראוי לברך⁷². והח"א⁷³ כתב דאף בשעת התפלה אם נשטמו המברך לא הפסיד⁷⁴. ומ"מ [ננ] נראה דלמעט בברכות עדיף: (מה) ממקומן - דוקא כולן או רובן אבל מקצתן אף דצריך להחזירן על מקומן אין צריך לחזור ולברך [ט"ז בסומן ח' סט"ו ועי"ש בפמ"ג]:

(מו) צריך לברך - דכיון שהזיון ממקומן הוי כמו שהסירן לגמרי: (מז) שלא לברך - כיון דהזיון על דעת לחזור, משא"כ בנשטמו מעצמן אמרינן דתיכף שנשטמו אזדא ליה המצוה⁷⁶ ולהכי שתיק ליה הרב להמחבר שם. ודע עוד דה"ה [נח⁷⁷] אם הסירם לגמרי אדעתא להחזירם מיד פליג נמי הי"א ואפילו אם [נט] שינה מקומו בינתים ופסקו האחרונים כן. ואם [ס] לא היה בדעתו להחזירו מיד רק לאחר זמן אפילו אם אח"כ לבשן תיכף או שהיה בדעתו להחזירן תיכף ואח"כ [סא] נשתהא הדבר⁷⁸ והסיח דעתו בינתים לכו"ע צריך לחזור ולברך. וכן [סב⁷⁹] אם חלצן לכנוס לבהכ"ס⁸⁰ אפילו היה דעתו ללבשן תיכף צריך לברך לכו"ע דהא אין רשאי לילך בהם לבית הכסא ואדחי ליה וכמ"ש בסומן ס"ה וכתב הח"א⁸¹ דה"ה כשחולץ שצריך להפיח כיון דאסור להפיח בהן צריך לחזור ולברך⁸²:

(מח) של יד - וה"ה [סג⁸³] בתפילין של ראש דינא הכי: (מט) לא הסיח דעתו - ואפילו אם סח בינתיים לצורך ענין אינו הפסק בדיעבד וכדלקמן סימן קס"ז ס"ו. ועיין לעיל בסי' ח' במ"ב סק"ח:

(נ) ולברך - דכיון דלא נעשה עדיין מצות הנחה נמצא דלא חלה עדיין הברכה על שום מצוה [סד⁸⁴] ועשיית הקשר אינו מפסיק כיון שהוא מענין המצוה ע"כ חייל הברכה על הנחה שניה. ומזה יש ללמוד במי שיש בידו תפילין בלי קשר וברוך ועשה קשר והניח דבדיעבד שפיר עולה לו הברכה שעשה דעשיית הקשר אינו הפסק. ומשמע מדברי השו"ע⁸⁵ דאם לאחר שהידק התפילין על הזרוע נפסק הקשר צריך לחזור ולברך דכבר נגמר מעשה המצוה וה"ל כנשטמו ממקומם דצריך לברך כשמחזירם וכנ"ל [סה] והאחרונים⁸⁶ חלקו ע"ז וכתבו דכיון דברכת להניח שברוך קודם הנחת של

זמן שעוסק בדברי קדושה אין זה נקרא מסיח דעתו מתפילין, שגם הם דבר שבקדושה. ודינן אלו לא נאמרו אלא למי שלובש תפילין כל היום, וכל משא ומתן שלו בתפילין, אז שפיר הוא מסיח הדעת. ועוד, דלא חשיב היסח הדעת אלא כשהוא [עומד] בשחוק ובקלות ראש, כמו שכתב הטור סימן מ"ד, ובודאי בבית הכנסת בשעת התפילה ליכא שום שחוק וקלות ראש, ונכון הוא.

⁷¹ ע"כ, והוב"ד במג"א.

⁷² המשך לשונו של הפמ"ג: אלא דלמעט בברכות עדיף, וזה מה שכתב אחרי הח"א, וקשה סדר הדברים. ⁷³ כלל יג ס"ז: נשתטמו ממקומן וממשמשם להחזירן למקומן, המ"א בשם של"ה כתב דאין צריך לברך. וכל הפוסקים כתבו דצריך לברך. ונראה לי דהמברך לא הפסיד. ועי"ש בנשמת אדם שהקשה מלעיל (סי' ח סט"ו), וקשה להבין ההבדל ביניהם.

⁷⁴ צ"ע גדול בלשון "לא הפסיד" עי' עולת תמיד סי' יד סק"ח שזה לשון של רשות, ועי"ש במג"א סק"ה שמדמה את זה לנשים שמברכות על מצות עשה שהזמן גרמא. אבל להגיד כאן שזה רשות, קשה, ואפשר שיש משמעות שאין בזה חסרון ויש לברך, וצ"ע.

⁷⁵ עי"ש בט"ז סק"ד שבנשטמו רובו אין צריך לברך, [אפילו לבי" - פמ"ג] וצ"ע גדול, אמנם המ"ב שם סקמ"א הבין אחרת {לציינן שם לכאן}. ועוד צ"ע עי' לקמן סי' כז ס"ט סק"ג {לציינן שם לכאן} [וכן בביה"ל שם ס"א ד"ה בבשר התפוח] שאפילו אם טיפה מחוץ למקום התפילין אין אתה יוצא {עי"ש שמקורו באחרונים, ולמה לא מספיק רוב.}, ונראה שזה צריך להיות אותו הדבר כאן. ⁷⁶ אליה רבה סק"ט.

⁷⁷ ט"ז לא מצאתי (אולי סי' ח סק"ג), עי' עוז והדר.

⁷⁸ למה צריך "נשתהא הדבר" הרי כל שהסיח דעתו לשניה דינו כך.

⁷⁹ עי' ט"ז סק"א, וצ"ע שכן המג"א כתב כשב"ה אינו רחוק כמו ב"ה שלהם שהיו בשדה א"צ לברך, ועי"ש בא"א שמסכים לדעתו, ועי' ביה"ל, וצ"ע שאין לשון ספק בדברי המג"א [עי' שבט הלוי שזה מלשון "אפשר לומר"], וגם קשה לומר בדעת רע"א שזה ודאי כחולק עליו.

עי' שבט הלוי ח"ט סי' ג': ונכנס להשתין מנהג העולם שאין מברכים בפרט בתי כסאות שלנו. ⁸⁰ צ"ע שזה הלשון במג"א ובט"ז ואפשר שהט"ז מדבר כשעושה צרכיו, ומג"א כשנכנס להוציא משהו משם, עי' טומאה זב או טומאת אוהל שיש לו זמן שיהוי, וצ"ע. ועי' רמ"א סי' מג ס"ה שאין איסור להכניס ללא עשיית צרכיו, עי"ש במג"א.

⁸¹ כלל יג ס"ו, וקשה, וכי הוא הראשון שחשב על זה.

⁸² צ"ע מקור לזה שאסור להפיח עי' סי' לז ס"ב שמדמה את זה להסיח הדעת, וצ"ע אם זה מעיקר הדין או הידור וכו'.

⁸³ כלל יג ס"ח.

⁸⁴ מקומו של שע"צ זו צריך להיות לקמן אחרי הקשר אינו הפסק, שכן עד שם הוא כולו דברי הט"ז

⁸⁵ וכן הוא כתוב בבי" בפירוש?

⁸⁶ צ"ע שכן הגר"א סה"כ מביא את הט"ז.

מאיר הזויים זולק א'

יד קאי גם על תפילין של ראש כדאיתא לעיל וא"כ כ"ז שלא הניח תש"ר עדיין עסוק במצות השייך לאותה ברכה ולא נגמר עדיין המצוה שבירך עליו עד שהניח גם הש"ר ע"כ כמו בהותר הקשר של יד קודם הנחת של ראש פסק השו"ע דאינו צריך לחזור ולברך ה"ה נמי אם נפסק הקשר ג"כ אינו צריך לחזור ולברך. ואם נפסק הקשר של ראש או של יד לאחר שכבר הניח הש"ר והדקו צריך לחזור ולברך⁸⁷. ואם אין שם מי שיודע לתקן הקשר והוצרך לקחת תפילין אחרים [סו"ט] בכל גווי צריך לחזור ולברך דדמי להא דסימן ר"ו ס"ו:

(נא) הותר - הקשר. וה"ה אם נשמטו ממקומם ומ"ש הניח ש"ר ר"ל שהדקו והוא עיקר מצות הנחה וכנ"ל:

(נב) מהדק ומברך - דה"ל כנשמטו ממקומם⁸⁹ וכן אם הותר הש"ר לאחר הידוקו צריך לחזור ולברך כשמדקו על ראשו ולפי מה שכתבנו לעיל בשם השל"ה אין לברך אם הותר התפילין בזמן התפלה בכל גווי⁹⁰:

(נג) שאולים - ואפילו בשואל שלא מדעת מותר דניחא ליה לאיניש למיעבד מצוה בממוניה⁹¹ רק שיקפלו כבראשונה ולא יוציאם ממקומו הראשון כמו בטלית לעיל בסימן י"ד⁹² ע"ש [אחרונים⁹³]:

(נד) גזולים - דה"ל [סו"ט] מצוה הבאה בעבירה ואפילו [סח] אחר יאוש ואפילו [סט] בדיעבד לא קיים מצות תפילין אך אם מכר התפילין לאחר יאוש לאחר דעת המ"א בתרמ"ט והמחה"ש לעיל בסימן י"א דיוכל השני לברך דלדידיה הוי יאוש ושינוי רשות אכן הט"ז והגר"א בסימן זה כתבו בהדיא דבכל גווי אסור לברך אף דלענין לצאת בהם משמע מדברי הגר"א דיוצא בהם אך לענין הברכה אסור מ"מ משום בוצע בדרך דעל ידי לקיחתו יצא הגזילה מרשות הבעלים. אך מי שלקח מהשני הזה נראה דיוכל לברך כן מצאתי בדמשק אליעזר לעיל בסימן י"א ע"ש:

(יג) (נה) נהגו העולם שלא לחלוץ תפילין עד אחר קדושת ובה לציון⁹⁵. ויש מי שכתב על כל הקבלה שלא לחלוץ עד שאמר זהם (נו) שלש קדושות וארבע קדישים, והיינו לאחר קדיש יתום, והכי נוהגים המדקקים. (פתח עינים ספר המוסר פ"ד). וביום שיש בו ספר תורה, נוהגים שלא לחלצם (נז) עד שיחזירו ספר תורה (נד) ויניחוהו בהיכל. הגה: והיינו במקום שמכניסין התורה לאחר זכא לציון גואל, אבל לפי מנהג מדינות אלו שמכניסים התורה מיד לאחר הקריאה, אין לחלצם רק כמו זכא ימים (דברי עאמו). ביום ראש חודש, חולצים אותם קודם תפלת (נמ) מוסף. הגה: (ס) וה"ה בחול המועד, ודוקא במקום שאומרים במוסף (סא) קדושת כתר, מיהו נוהגים לסלקם קודם מוסף (סב) בכל מקום:

משנה ברורה

(נה) נהגו העולם - ויש [ע] שאין משהין עליהם יותר מן החיוב דצריכין גוף נקי⁹⁶ והכל לפי מה שהוא אדם אם אין לו גוף נקי ומתיירא שמא יפיח יסלק מיד⁹⁷ ועיין סימן ל"ז ס"ב דמשו"ה אין רוב העולם נוהגים להניחם כל היום ובשם האר"י ז"ל⁹⁸ כתבו שלא היה חולץ עד אחר ע"כ נקוה לך. וביום שיש בו מילה ראוי שלא לחלוץ עד אחר המילה כי מילה היא אות ותפילין הם אות:

⁸⁷ צ"ע שכן המג"א חולק על הט"ז אבל לפי דבריו שהביא את השל"ה הנ"ל סקמ"ד, וקשה שהיא הוא עצמו כותב כדברי המג"א לקמן סקנ"ב. ועי' א"א סקל"ד שלפי המג"א עשיית קשר הוא הפסק גדול, וצ"ע שמשמע מדבריו אפילו נגד השל"ה צריך לברך. אבל אפשר לסמוך על המג"א והט"ז ולא לברך.

⁸⁸ צ"ע שכן השע"ת מביא ממאמר מרדכי ומח"ב וזרע אמת.

⁸⁹ זה מג"א סקכ"ה.

⁹⁰ זה מג"א סקכ"ג.

⁹¹ צ"ע אם מש"כ שם לענין ספרים הוא מחמת שאפשר להשכיר ספריו, ואין משכירים תפילין או טלית. עי' חו"מ סי' עב ס,א.

⁹² ס"ד.

⁹³ עולת תמיד סקכ"א, א"ר סקכ"ג - ואם מצאה מקופלת יקפלנה כמו שמצאה.

⁹⁴ יש לשים לב שהמג"א מדבר על הסוגיא של הנחת תפילין גזולין, ולדעתו לא יצא ידי המצוה, והט"ז מדבר על הברכה שבה. והעולת תמיד שהמג"א חולק עליו סובר שכן יוצאים ידי המצוה אפילו שזה גזל.

⁹⁵ עי' פמ"ג (א"א סק"ל), היינו קודם יהי רצון שנשמור וכו'.

⁹⁶ "ולא נהירא" נוסף במג"א וצ"ע למה המ"ב משמיטו.

⁹⁷ "והכל לפי מה שהוא אדם אם אין לו גוף נקי ומתיירא שמא יפיח יסלק מיד" הוא תוספת של הפמ"ג ולא מובן כל כך.

⁹⁸ שעה"כ ציצית ו תפילין ה, והוא מובא במג"א (עד סוף הסעיף קטן), אבל עצם זה שהאר"י נהג כך, לא כל כך מחייב ואתנו, ומה שכתב על כן נקוה, זה סוף תפילתו של מנהג האר"ז"ל.

מאיר הזויים זולק א'

(נו) ג' קדושות - ט"ס הוא [עא⁹⁹] ובאמת צ"ל ג' קדישים וד' קדושות. כי ברכו את ה' נחשב חדא, שהיא דבר שבקדושה. וקדושת "שפה ברורה" שניה. וקדושת העמידה, וקדושת ובא לציון¹⁰⁰.
¹⁰¹ושלשה קדישים הוא ח"ק שקודם ברכו וחצי קדיש שאחר תפילת י"ח וקדיש שלם שאחר ובא לציון¹⁰². ומ"מ משמע מפמ"ג ושאר אחרונים דמקומות שנוהגים לומר קדיש יתום בכל יום אחר עלינו טוב שלא לחלוץ עד אחר קדיש יתום¹⁰³. ואנשים שנוהגין לקפל הטלית ותפילין ולהניחן בתיקן בעת אמירת קדיש [עב] לא יפה הן עושין דמאוד יש לכוון בעניית איש¹⁰⁴ כמבואר לקמן בסימן נ"ו בטור ובשו"ע ואיש"ר הוא עוד במדרגה גבוה יותר מקדושה כמבואר שם במ"א סק"א ובודאי לא גרע משאר ברכות דרבנן דאסור לעשות אפי' תשמיש קל בשעה שהוא מברך כמבואר לקמן בסימן קצ"א במ"א סק"ב¹⁰⁵:

(נז) עד שיחזירו - רמז לדבר ויעבור מלכם לפניכם [היינו הס"ת] וד' בראשם¹⁰⁶ [תפילין] ב"י¹⁰⁷:
(נח) ויניחוהו בהיכל - והחולצין קודם עכ"פ יזהר שלא יחלוץ הש"ר בפני הס"ת כדי שלא יגלה ראשו בפניה אלא יסתלק לצדדין¹⁰⁸. ובש"י דליכא גילוי או בתפילין ש"ר תחת הטלית גדול¹⁰⁹ שרי [פמ"ג]:

(נט) מוסף - אחר [עג¹¹⁰] שהחזירו הס"ת בהיכל ובמקומותינו שמכניסים תיכף אחר הקריאה יחלצם [עד¹¹¹] אחר הקדיש שקודם תפילת מוסף. ובאליהו רבא¹¹² כתב דבר"ח יחלוץ אחר קדושת

⁹⁹ כך מובא במ"א בשם הש"ה (חולין תורה אור אות פד): וכנגד אלו שתי ש"ן כתב בהג"ה ספר המוסר (להרב יהודה בן שלמה כלץ מגרושי ספרד, פ"ד דף לא ע"ב ד"ה בסוד תפילין): [שצריך להניחם בביתו וכו'] וכן ראוי שלא יסירם עד שיאמר קדיש תתקבל שאחר סדר קדושה, בענין שיענה עם התפילין שלש קדישים כנגד ש"ן של שלש רגלים שיש בתפילין, וכן יענה עמהם ארבע קדושות כנגד הש"ן של ארבע רגלים שיש בהן בצד שמאל, הקדושה האחד 'ברכו את ה' המבורך', שהוא דבר שבקדושה, וקדושת 'בשפה ברורה', וקדושת העמידה, וקדושת 'ומקבלין דין מן דין'. ולכך [בראש דבריו שיש בתפילין סוד המרכבה הקדושה וכו'] יש לנהוג בהן קדושה גדולה אחר ששם ה' נקרא עליו ממש הן תפילין של ראש ותפילין של יד בסוד הספירות, עכ"ל. ורמ"א כתב בהג"ה (אור"ח) סימן כ"ה (סעיף ג') וזה לשונו, ויש מי שכתב על צד הקבלה שלא לחלוץ עד שיאמר בהם שלש קדושות וארבע קדישים, דהיינו לאחר קדיש יתום, עכ"ל. (היה) [היא] היפך הדברים ממש בהג"ה ספר המוסר, וגם דבריו לא יתכנו לפי מנהג הקהילות שאין אומרים קדיש יתום אחר עלינו, ע"כ דברי הש"ה. ועי' מלואים אות (ו). אבל כמובן שזה רק למקובלים ולא אנשים פשוטים.

¹⁰⁰ ע"כ בספר מוסר.
¹⁰¹ מכאן בפמ"ג (א"א סק"ח).

¹⁰² נוסף בפמ"ג "וקדיש יתום ולפי מה שנהגו לפרוס על שמע לאחר תפלת י"ח בלחש [ע"י סי' סט ס"א], מותר לחלוץ לאחר קדיש שלם מיד".

¹⁰³ כנראה שהפמ"ג חושש לנוסח הרמ"א, ודלא כספר המוסר.

¹⁰⁴ אבל כמובן, אחרי יהא שמייה רבה, אין חסרון. ועי' פמ"ג (א"א סק"ל) שלקפל באמצע יהי רצון שנשמור וכו' אחרי קדושה אפילו לכתחילה.

¹⁰⁵ צ"ע שכן שם מדובר באמירת ברכת המזון, ועל זה כותב המ"א אפילו תשמיש קל, אמנם עיי"ש בט"ז סק"א שזה לא דווקא ברכת המזון אלא בכל מילי דמצוה לא יעשה ואתם אותם ועוסק בדבר אחר כי זה מורה על עשייתו המצוה בלי כוונה אלא דרך עראי ומקרה, וכן שלא לעסוק בתורה באותה שעה. וצ"ע אם אפשר לקפל ובשעת עניית אמן מותר, ועוד בעניית "ברוך הוא" מסתמא אין בזה מצוה וצ"ע. ועי' לקמן סקנ"ט שמשמע שאין לעשות דבר באמצע אמירת יהי רצון של ובא לציון, ועי' שם הערה 113, שלא נראה כן, ועי' לקמן סק"ס שאפשר להניח תפילין של ר"ת באמצע אמירת ובא לציון.

¹⁰⁶ ז"ל הפסוק: עֲלֵה הַפָּרֶץ לְפָנֶיהֶם פָּרְצוּ וַיַּעֲבְרוּ שַׁעַר וַיֵּצְאוּ בּוֹ וַיַּעֲבֵר מִלִּפְנֵיהֶם וַיִּי בְּרָאשָׁם:

פי' בביאת משיח, עי' שם ת"י: יִסְגּוּן מְשִׁיבֵין כַּד בְּקַדְמֵיתָא וַיִּסַּק מֶלֶךְ מְדַבֵּר בְּרִישֵׁיהוֹן וַיִּתְבַּר בְּעֲלֵי דְבָבָא דְמַעֲיָק לְהוֹן וַיִּכְבְּשֵׁי כְּרַפִּין תְּקִיפִין קְרוּי עֲמֻמָּא יַחְסֻנְגוֹן וַיְהִי מְלָכִיהוֹן מְדַבֵּר בְּרִישֵׁיהוֹן וַיִּמְיָרָא דְזִי בְּסַעְדָּהוֹן:

עברית: ירבו מושיעים@מושיעים כבתחילה, ויעלה מלך המדבר בראשם, וישבר שונאיהם המציקים להם, ויכבוש כרכים חזקים, קריות עמים יחזקו אותם, ויהי מלכיהם מנהיג בראשם, ומאמר ה' יהיה בעוזם.

¹⁰⁷ ט"ז והמרובעים מהעולת תמיד, ועיי"ש בעולת תמיד שמציין לבי' ואין תוספת בבי' מעל הש"ע וצ"ע כוונת העולת תמיד וכ"ש המ"ב.

¹⁰⁸ ע"כ מהמ"א.

¹⁰⁹ או עם כיפה קטנה??

¹¹⁰ עי' שעה"כ עו ע"ג (פע"ח ר"ח ג): ענין מה שנהגו להסיר התפילין קודם תפלת מוסף אחר קדיש שאומרים אחר חזרת ס"ת להיכל והענין הוא כי אז הוא בחי' זמן מעלה היתירה שיש לה מן החול כי עד שם עדיין לא וכו' והוא ממש בימי החול ולכן אין להסיר התפי' אבל עתה שעלתה בתפלת המוסף וכו' משא"כ בתפלת החול לכן אנו חולצין התפילין, ע"כ. וכמובן שמי שלא מתכוין להעלות וכו', אין בזה מעלה או מוריד. ועוד אם אינו מכוון מסתמא יותר טוב להשאיר עם התפילין, ולפחות של יד, וצ"ע.

¹¹¹ מ"א סי' תכג סק"ו, אמנם כל הסיבה לחכות לאחר קדיש, לתפוס ד' קדישים, כנ"ל סקנ"ו, ואם שמע קדישים, אין שום ענין, ואם לא רוצה לקיים הענין על פי קבלה, אין שום חסרון.

מאיר הזויים זולק א'

ובא לציון קודם¹¹³ שאומר יהי רצון מלפניך וכו' שנשמור חוקיך ולא ימתין מלחלצם עד אחר קדיש כדי שלא להפסיק בין קדיש להתפלה¹¹⁴ :

(ס) וה"ה בחוה"מ - והאחרונים [עה] כתבו כיון די"א שלא להניח כלל בחוה"מ כדלקמן בסימן ל"א ימהר לחלצן קודם הלל והש"ץ אחר הלל ובחוה"מ של סוכות שיש פנאי בעוד שממתינין על האתרוג אף הש"ץ יחלוץ קודם הלל. הנוהגין ללבוש כל היום [עו¹¹⁵] יחזור וילבוש בר"ח אחר תפלת מוסף [עז¹¹⁶] וא"צ לחזור ולברך אם היה דעתו לזה בשעת חליצתן לפי מה שפסק הרמ"א לעיל בסי"ב ובחוה"מ לא יניחם שוב לגמרי עד הערב. והאנשים המניחין תפילין דר"ת בחוה"מ לא יניחום כלל ובר"ח יוכלו להניחם אחר שיסיים הש"ץ תפלת מוסף או שיסירו התפילין של רש"י קודם ובא לציון ושל ר"ת ילבשו בעת¹¹⁷ אמירת ובא לציון [פמ"ג] :

(סא) קדושת כתר - פי' במקום שאנו אומרים נקדש במוסף אומרים בקצת מקומות כתר יתנו לך לכן אין נכון להיות אז כתר של תפילין עליו¹¹⁸ ואפילו בעת תפלת הלחש ופשוט דאם שכח והתחיל להתפלל בהם לא יחלצם באמצע דאינו רק מנהגא :

(סב) בכל מקום - והט"ז כתב דהנוהג שאינו חולץ במוסף אין עליו תלונה מאחר שאין אנו אומרים קדושת כתר יתנו לך ושמעת¹¹⁹ על גדול הדור אחד שלא היה חולצם במוסף אך המתפלל בצבור [עח] בודאי לא ישנה מנהגא דצבורא :

¹¹² סקכ"ה.

¹¹³ לשונו כשהוא אומר, וכן הוא בפמ"ג כנ"ל.

¹¹⁴ "כדי שלא להפסיק בין קדיש להתפלה" לא כתוב בא"ר אלא "לא ימתין עד אחר קדיש דהוי יותר כחולץ לפני רבו [עי' לעיל סקנ"ח, ולקמן סי' לח ס"א] כיון שעומד להתחלת התפלה".

¹¹⁵ צ"ע למה השע"צ הביא את הבאר היטב ולא הגרע"א.

¹¹⁶ למה זה שונה מלהפיח (עי' לעיל סקמ"ז).

¹¹⁷ עי' לעיל הערה 113.

¹¹⁸ ט, ז בשם הב"י.

¹¹⁹ זה המשך דברי הט"ז.

מאיר הוזיים זולק א'

מאיר הזויים זולק א'

מלואים

(א) עי' זהר ח"ג קכ ע"ב: ובגין דנטיל לון בפקדונא תב פקדונא למאריה בשעתא דאתי צפרא כד אתי צפרא ותב לגביה פקדוניה בעי לברכא ליה לקב"ה דאיהו מהימנא עלאה לבתר דקם עאל לבי כנשתא מעטר בטוטפ¹²⁰ אתכסי בכיסוא¹²¹ דציצית עאל ומדכי גרמיה בקורבנין בקדמיתא לבתר קביל עליה עול מלכותא בסדורא דשבחי דדוד דאינון סדורא דעול מלכותא ובלסדורא דשבחא דא אשרא עליה ההוא עול לבתר סדורא דצלותא ודמיושב וצלותא דמעומדו לקשרא לון כחדא:

תרגום: ומשום שלוקח אותם בפקדון, חוזר הפקדון לבעליו בשעה שמגיע הבוקר, כשמגיע הבוקר וחוזר אליו פקדונו, צריך לברך את הקדוש ברוך הוא, שהוא הנאמן העליון, אחרי שקם נכנס לבית הכנסת, מתעטר בתפלין, מתכסה בכסוי ציצית, נכנס ומטהר עצמו בקרבנות בתחלה, אחר כך מקבל עליו עול מלכות בסדור של שבחי דוד, שהם סדור של עול מלכות, ובסדור שבח זה משרה עליו אותו עול, אחר כך סדור תפלת מיושב ותפלת מעומד לקשרם כאחד וכו'.

עיי"ש: מאן עובדא אלא ההוא עובדא דעביד בר נש בקדמיתא כגוונא דצלותא הוא ולא יצלי בר נש צלותא עד דיתחזי עובדא ובקדמיתא (בגוי) כגוונא דצלותא¹²² ועובדא דקדמיתא (בקדמיתא עובדא) בשעתא דבר נש קאים בעי לרכאה גרמיה בקדמיתא לבתר יקבל עליה האי עול לפרשא על רישיה פרישו דמצוה לבתר יתקשר קשורא דיחודא דאינון תפלין (מהו תפלין¹²³) תפלה של ראש¹²⁴ ושל יד ולא תקנא לון¹²⁵ בקשורא חדא בשמאלא ועל לבא¹²⁶ כמה דאוקימנא (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי וגו' וכתב (שם ח ו) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך והא אוקימנא ודא הוא עובדא בקדמיתא:

Commented [O2]: ל
בדוק שאני בסדר

¹²⁰ לאו דווקא כי הציצית קודם (רח"ו). בין כאן ובין בפרשת שלח לך קע"ה ב' מקדים התפלין לציצית, וי"ל דאיירי במעלה שלהם ומקדים המעולה, אבל לדין סדר הנחתם הוא להפך דמעלין בקדש, ולכן דייק בסמוך להקדים הציצית לתפלין משום דאיירי בדין הסדר, וכן הוא בסדר הטור והשו"ע, וגם לפי הסוד אינו לשנות (רמ"ז).

¹²¹ בכיסוי (דפ"ו).

¹²² שמות רא ע"ב (הערת הזהר).

¹²³ תימה דאטו עד כאן לא הוינון ידעי מהו תפלין, ותו דהקדים של ראש לשל יד, ותו דלא הזכיר תקון תפילה של ראש בראש אלא רק דשל יד בשמאלא ועל לבא. ונלע"ד דהוקשה לו מה שהקשה הרב ז"ל בדרוש התפלין, דאם התפלין נעשים מהמוחין והם אינם נכנסים אלא בתפילה, אם כן איך יצויר בחינת תפלין קודם התפילה. וזהו ששואל בכאן מהו תפלין, וירצה כיון שאנו מדברים עתה בתיקונא דעובדא שקודם [התפילה] אם כן מהו ענין תפלין עכשיו (רמ"ז).

¹²⁴ והוא ממש מ"ש בדרוש התפלין בישוב קושיא זו, והענין בקיצור הוא שאעפ"י שאחר התפילה מסתלקים המוחין מז"ן, מכל מקום נשאר הרושם שלהם כל היום ולכן הוא זמן תפלין, אבל בהגיע הלילה אז מסתלק רשימו דזעיר לגמרי ועומד על ראשו, ורשימו דראש רחל נכנס תוך חזה ז"א, והנה בשחרית שאז עולה כתר רחל מן הבריאה ומתעלה בסוד נקודה עד שעומדת בזרוע שמאל דז"א פנים בפנים, ואז יוצא אותו הרשימו מתוך חזה זעיר ונעשה תפלין בראשה, ובזה חוזרת להתייחד עמה, כי בלילה הוּו בפירוד, וגם זעיר חוזר ושואב הרשימו שעל ראשו, וה"ס תפלין של ראש. נמצינו למדים שעיקר תפלין שקודם התפילה מתחיל מחזרת הארת הרשימו דנוק' שיוצא מן החזה ומאיר בנקודה שבשמאלה (נ"א שבשמאלו), שיש בזה שתי בחינות, שבבחינת זעיר הם של יד ובבחי' רחל הם של ראש ועיקרם להאיר ראשה. וז"ש תפלה של ראש ושל יד, כלומר אותה תפילה שהיא של ראש ושל יד כאחד, שאז חוזרים ונקשרים יחד ז"ן בפעם אחת וקשר אחד (רמ"ז).

¹²⁵ פי' לראש וליד, בקשורא חדא בשמאלא, ששם עלתה הנוק' (רמ"ז).

¹²⁶ שמשם ההארה יוצאת ולכן מביא שני הפסוקים דשמאלו תחת לראשי וגו' ושימני כחותם וגו', ששניהם נדרשים יחדיו בדרוש התפלין על סוד זה, אלא שלפי הנזכר שם צריך להגיה בכאן שמאלו תחת ראשי שהוא הרומז לענין זה, כי פסוק תחת לראשי נדרש על החיבוק הגמור שנעשה באתה גבור כנזכר בספר הכוונות, עיי"ש. ואולם לא חשש רבי שמעון להזכיר תפלין של ראש דז"א משום דסגי ליה במה שהזכיר תחילה סוד בחינת תפלין קודם ומה שהוא עיקר, והנמשך מזה שהוא שאיבת ז"א הרשימו שעליו הוא מובן מעצמו בדרישת כל הפסוק דשימני כחותם, שבמ"ש קשה כשאול קנאה נרמזה תפלה של ראש כנזכר בדרוש התפלין, ועל זה חזר ואמר והא אוקימנא, ודוק. ואולם צריכין אנו ליישב קושיא אחת שיש בענין זה וגם הרח"ו הרגיש בה בסוף פ"ט דדרוש התפלין, והוא שלפי הנזכר תפלין אלו הקודמים הכל הוא באצילות, והנה הרב זלה"ה מסר לנו בפירוש שתש"י היא בריאה וש"ר באצילות, וכן מוכח מכאן ממ"ש בסמוך, ולבתר תפלה של יד דאיהי תפלה דמיושב ולבתר תפלה דרישא דהיא תפלה דמעומד, וכבר נודע דברכות יוצר הם בהיכלות הבריאה והעמידה היא באצילות, והרח"ו זלה"ה לא תירץ כלום בפירושו בזה, אלא כתב שפעם אחרת יורדות שתי הרצועות שהם נ"ה עד תפלה של יד, ואז נעשים אליה מוחין בסוד אצילות, ופעם אחרת שמע בטעם קדמת התפלין לתפלה, שאלו התפלין הם בריאה מהמוחין שירדו לבריאה בלילה, ופעם אחרת שמע שלעולם יש לז"ן תפלין תמיד אלא שקודם הנחת תפלין ישנם לזעיר בסוד רוח [לנוקבא בסוד נפש, אבל אחר הנחתנו ישנם לז"א בסוד נשמה ולנוקבא בסוד רוח]. הרי לך

מאיר הזויים זולק א'

תרגום: אותו מעשה שעושה האדם בתחלה, כדוגמת תפלה הוא, ולא יתפלל אדם תפלה עד שיראה מעשה בתחלה, כדוגמת התפלה. המעשה הראשון (בראשונה מעשה) בשעה שאדם קם, צריך לטהר עצמו בתחלה. אחר כך יקבל עליו עול זה, לפרוס על ראשו פריסת מצוה, אחר כך יקשר קשר היחוד שהם תפלין, (מהו תפלין) תפלה של ראש ושל יד, ולתקנם בקשר אחד בשמאל ועל הלב כפי שבארנו, "שמאלו תחת לראשי וגו'" ונאמר "שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך", והרי בארנו, וזהו המעשה שבתחלה.

ועיי"ש קצה ע"ב: קם בצפרא מברך כמה ברכאן אנח תפלין ברישיה בין עינוי בעי לזקפא רישיה חמי שמא קדישא עלאה¹²⁷ אחיד ורשים על רישיה ורצועין תליין מהאי גיסא ומהאי גיסא על לביה הא אסתכל ביקרא דמאריה אושיט ידוי חמי ידא אחרא מתקשרא בקשורא דשמא קדישא¹²⁸ אהדר ידיה ואסתכל ביקריה דמאריה:

אתעטף בעטופא דמצוה בארבע זיויין דכסותיה ארבע מלכין נפקין לקדמות ארבע¹²⁹ (ארבע) סהדי קשוט דמלכא¹³⁰ תליין¹³¹ מארבע זיויין ותליין בהו כענבים באתכלא מה אתכלא דאיהו חד ותליין ביה כמה ענבים מהאי סטר ומהאי סטר כך האי מצוה חדא ותליין ביה כמה ענבים וזגין וזמורין צריין בהו: תרגום: קם בבוקר, מברך כמה ברכות, מניח תפלין בראשו בין עינוי, רוצה להרים ראשו, רואה שם הקדוש העליון אחוז ורשום על ראשו, ורצועות תלויות לו מצד זה ומצד זה על לבו, הרי מסתכל בכבוד רבונו, מושיט ידיו רואה יד אחרת מתקשרת בקשר השם הקדוש, מחזיר ידו ומסתכל בכבוד רבונו. מתעטף בעטוף של מצוה בארבע זיויות כסותו, ארבעה מלכים יוצאים לכנגד ארבעה. ארבעה עדי אמת של המלך תלויים מארבע זיויות, ותלויים בהם כענבים באשכול. מה אשכול שהוא אחד ותלויים בו כמה ענבים מצד זה ומצד זה, כך זה מצוה אחת ותלויים בה כמה ענבים זגים וזמורות צוררים בהם.

(ב) עי' זהר ח"ג רסה ע"א: אמר ר"ש בשעתא דב"נ אקדים בפלגות ליליא וקם ואשתדל באורייתא עד דנהיר צפרא¹³² 132 בצפרא¹³³ 133 אנח תפלין ברישיה ותפלין ברשימא קדישא בדרועיה¹³⁴ 134 ואתעטף¹³⁵ 135 בעטופא דמצוה ואתי לנפקא מתרעא דביתיה אערע במזוזה רשימא דשמא קדישא בתרעא דביתיה ארבע מלאכין¹³⁶ 136 קדישין מזדווגן עמיה ונפקין עמיה מתרעא דביתיה ואוזפי ליה¹³⁷ 137 לבי כנישתא¹³⁸ 138 ומכרזי קמיה הבו יקרא¹³⁹ 139 לדיוקנא דמלכא קדישא¹⁴⁰ 140 הבו יקרא לבריה דמלכא¹⁴¹ 141 לפרצופא יקרא דמלכא רוחא קדישא שריא עליה¹⁴² 142 אכרזי ואמר ישראל אשר כך אתפאר.

ד' שמועות חלוקות בענין, והרח"ו ז"ל לא דיבר כלום ביישובם. איברא דשמועה ד' י"ל דלא פליגא על דרוש דשימני כחותם לאוקמיה שהיא שואבת רשימו לסוד הרוח וגם הזעיר שואב סוד הנשמה, אבל תרין שמועות מציעתי נראה דפליגי על הדרוש הנ"ל, וכל שכן דלפי השמועה הג' לא יש טעם לקדימת תפלה של יד לתפלה של ראש. ונלע"ד שכן הוא המשך הענין, שתחילת אותה הנקודה העצמית שירדה לבריאה בלילה הלא באור הבקר מתקשטת ולוקחת תפלין לראשה מאותם המוחין דבריאה שירדו שם בלילה, ואחר כך עולה לאצילות ושואלת שימני, ומושכת הארת הרשימו מן החזה כנ"ל, אבל אותה ההארה אינה אלא מצד מוחין דבריאה שבאצילות שכל עולם כלול מאבי"ע, ואחר שאיבת זעיר הרשימו שלו שמניח תפלין בראשו אז יורדים לנוק' תפלין מצד אימא שבאצילות, וזה בהארת שתי הרצועות, כנלע"ד ליישב השמועות. אבל לתירוש הקושיא הראשונה שהקשיתי נראה דנוכל לומר דאע"ג דתפלה של יד אינה מאירה באותה נקודה עד היותה באצילות, מכל מקום כיון דתחילת עלייתה היא מהבריאה מקרייא שפיר תיקון הבריאה, שאין ספק שמידי עלותה לאצילות תשים דרך להאיר משם לבריאה שהיתה שם בתחילה, וכל שכן שבלי ספק יורד כח לרחל מן האצילות כדי שתוכל לעלות לאצילות, וזה הכח הוא תיקון גדול לכללות הבריאה (רמ"ז).

¹²⁷ פי' ד' אותיות אדנ"י שהם תפלין של ראש (מ"מ).

¹²⁸ פי' ד' אותיות אדנ"י שבמ' (מ"מ).

¹²⁹ נראה לי שהם סוד ד' שמות אה"י כנגד ד' שמות יה"ו שכולם במילוייהם כמנין ציצית. והנה הם תלויים בטלית שהוא המקיף כענבים באשכול כי המקיף חיות הפנימי' וד' שמות אלו הם בסוד פנימיות ובוקע לחוץ (זהר הרקיע). לשון זה הובא בספרא דצנעותא פ"ה ופי' הרח"ו שם ד' מלכין הם ד' יה"ו (מ"מ).

¹³⁰ פירוש ד' ציציות הם עדי' על האדם (מ"מ).

¹³¹ פירשנוהו למעלה [עמוד א'] (מ"מ).

¹³² "בפלגות ליליא וקם ואשתדל באורייתא עד דנהיר צפרא" נמחק באור יקר.

¹³³ עי' לקמן שא ע"א.

¹³⁴ היינו יו"ד של יד שהוא יו"ד של שד"י כעין יו"ד של ברית מילה (אור יקר). נלע"ד לפי שהמוחין דנוקבא הם מהמוחין דזעיר לכך קראם רשימא לפי שאינם מוחין ממש כמו של זעיר (מ"מ).

¹³⁵ עם היות שהקדים תפלין לציצית אין הכרח לסדר הנחתן כמו שכתב בפרשת במדבר (אור יקר).

¹³⁶ לא נתבאר שמם ואפשר שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל שהם מרכבת יצר הטוב כדפירשו ברעיא מהימנא (אור יקר), פי' כנגד תפלין של יד ושל ראש וציצית ומזוזה (מ"מ).

¹³⁷ לשומרו עד (אור יקר).

¹³⁸ שנכנס בתוך השכינה שהיא אויר בית הכנסת כנודע (אור יקר).

¹³⁹ שלא יפגעו בו החצונים שהאוויר מלא מהם (אור יקר).

מאיר הזויים זולק א'

תרגום: אמר רבי שמעון בשעה שהאדם מקדים בחצות הלילה וקם ועוסק בתורה עד שמאיר הבוקר בבוקר מניח תפלין בראשו ותפלין ברושם קדוש בזרועו ומתעטף בעטוף של מצוה ובא לצאת משער ביתו פוגש את המזוזה רושם הקדוש בשער ביתו ארבעה מלאכים קדושים מזדווגים עמו ויוצאים עמו משער ביתו ומְלָוִים אותו לבית הכנסת ומכריזים לפניו תנו כבוד לדמות המלך הקדוש תנו כבוד לבן המלך לפרצוף היקר של המלך הקדוש רוח קדושה שורה עליו מכריזה ואומרת ישראל אשר בך אתפאר.

ועיי"ש שא ע"א (שהוא זו"ח סו ע"ב [פה ע"א]): א"ר נהוראי אסהדנא על מאן דנפק מתרע ביתיה בעיטופא דמצוה ותפילין בראשו בשעה דנפיק בין תריין תרעין אודמנא שכינה עליה ותריין מלאכין דקיימין עליה חד מימינא וחד משמאלא וכולהון מלוין ליה עד בי כנישתא ומברכין ליה וחד מקטרגא דאיהו קיימא קמי פתחי דבר נש אזיל מבתרייהו ועל כרחיה אתיב ואמר אמן [בשבתא אוף הכי דירתו מתוקנת ש"ע שרגין נהירין שכינתא עאלת ותריין מלאכין קיימין עליה ומברכין ליה בכמה ברכאן ההוא מקטרגא דקיימא לבר בע"כ אתיב ואמר אמן]¹⁴³.

תרגום: אמר רבי נהוראי אני מעיד על מי שיוצא משער ביתו בעטוף של מצוה ותפלין בראשו בשעה שיוצא בין שני השערים מזדמנת עליו שכינה ושני מלאכים שעומדים עליו אחד מימין ואחד משמאל וכלם מלוים אותו עד בית הכנסת ומברכים אותו ומקטרג אחד שעומד לפני פתחי האדם הולך מאחריהם ועל כרחו משיב ואומר אמן.

ועי' שעה"כ ג ע"ב: ¹⁴⁴הא דאמרינן מצוה על האדם להיות מעשרה ראשונים בבית הכנסת¹⁴⁵. צריך שאחר שיבא לבית הכנסת א' מעשרה ראשונים, לא יצא משם עד שישלים תפילתו שם, לא כאותם הנהוגים להיות מעשרה ראשונים בבית הכנסת זה, ואח"כ חוזרים והולכים להתפלל בבית הכנסת אחרת, שלא היו שם מעשרה ראשונים, טעות הוא בידם, ולא תחשב למצוה כלל. ראיתי למורי ז"ל שלא היה נוהג להיות מעשרה ראשונים, ואמר לי הטעם, מפני שהוא היה חולני, והיה צריך לשהות בביתו כדי לעשות צרכיו.

ועוד סיבה אחרת, כדי שאח"כ ילבש טלית ותפילין בביתו, וילך מעוטר ומעוטף בטלית ותפילין לבית הכנסת¹⁴⁶¹⁴⁷, והיה מוכרח לעשות כן ביום, כי בלילה לאו זמן תפילין הוא. והי' ראשונים היו מקדימין לבית הכנסת באשמורת טרם אור היום, ולכן לא היה יכול לקיים מצוה זו לסיבות אלו¹⁴⁸.

(ג) עי' זהר ח"ג רסה ע"א: ולא עוד אלא דקב"ה משתבח ביה ומכריזין עליה בכלהו עלמין חמו מה בריה עבדית בעולמי ומאן דייעול קמיה לבי כנישתא כד נפיק¹⁴⁹ מתרעיה ולא תפילין ברישיה וציצית בלבושיה ואומר (תהלים ה ח) אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך קב"ה אמר אן הוא מוראי הא סהיד שהותא דשקרא:
תרגום: §

¹⁴⁰ צלם אלהים (אור יקר).

¹⁴¹ נשמה מזווגא דקב"ה ושכינתיה (אור יקר).

¹⁴² על ידי התפילין (אור יקר).

¹⁴³ עי' תז"ח מה ע"א: ועוד אי זכה בר נש איהו עזר אימתי בליל שבת דאוזפין תקין מלאכין לבר נש דא יצר הטוב ודא יצר הרע אי זכה יצר הטוב מברך לבעל הבית ולאנתתה וכל דילה ויצר הרע איהו עוזר לה בעל כרחה ועונה אמן ואי לאו איהו כנגדו ולייט לה ולכל דילה ובגין דא אתקרי לוט דאית ללוטין על ההוא בר נש ועל ביתה ואיהו אעיל קטטה בביתה הדא הוא דכתיב ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט

בהגר"א: אימתי בליל שבת - זמן הזיווג איש ואשה לכן אוזפין תריין מלאכין ז"נ כמש"ו ולכן הוא מברך לבע"ה ולאנתתיה נגד שני דרגין דילהון וז"ש. מברך לבע"ה כו' והוא שנאמר ויעל כו' הוא ואשתו וכל אשר לו. דלייט כו'. כמ"ש בגמ'.

¹⁴⁴ פע"ח כח ע"ב.

¹⁴⁵ עי' ברכות מז ע"ב, זהר ח"א קה ע"א רנה ע"א ז"ח מט ע"ד, זהר ח"ב פה ע"ב, רנ ע"א.

¹⁴⁶ כנזכר בהזר (פע"ח).

¹⁴⁷ עי' עיונים אות (ב).

¹⁴⁸ עי' הקדמה לשעה"ק [במנין עשרה דברים שחייבים לעשות כל מי שנכנס ללמוד זו] אות ב' מהעשה טוב: ילך לבית הכנסת קודם עלות השחר קודם חיוב טלית ותפילין, להזהר שיהיה מ' ראשונים. וצ"ע גדול.

¹⁴⁹ נפק (דפ"ו).

מאיר הזויים זולק א'

(ד) עי' שעה"כ י ע"ב: 150 סדר הנחת התפילין: בתחילה יקשור תפילין של יד בזרועו השמאלי על הקיבורת¹⁵¹, ויכסה זרועו בטלית, כדי שתהא הנחת תפילין בהצנע¹⁵². ואח"כ יכרוך הרצועה סביב זרועו ז' כריכות, כנגד שבעה נערות הראויות לתת לה (אסתר ב ט) כמבואר אצלנו עניינם¹⁵⁴. ואחר שיכרוך הז' כריכות, אז יניח תפילין של ראש, ולא קודם הכריכות. ואחר שכבר הניח תפילין של ראש שהוא בעלה¹⁵⁵, אז יתן לה הבעל קדושין, שה"ס כריכות הרצועה סביב האצבע האמצעי, הנקרא אמה, כדרך הטבעת העגול של הקידושין הניתן באצבעה. וצריך לכרוך שם ג' כריכות, והכריכה העליונה תהיה¹⁵⁶ בפרק האמצעי של האצבע הזה, וב' כריכות תחתונות¹⁵⁷ בפרק התחתון המחובר אל כף היד, שלא כדברי המתיהרים¹⁵⁸ לכרוך כל הג' כריכות בפרק התחתון, ושיבוש הוא בידם. ומורי ז"ל היה נזהר שלא להוציא תפילין של ראש מכיסן עד שיניח תפילין של יד ויקשרנו¹⁵⁹ למעלה במקום הקיבורת, ואח"כ לא היה חושש מלהוציאם, אע"פ שלא כרך עדיין הז' כריכות סביב זרועו כנ"ל. אבל ודאי שצריך לכרוך הז' כריכות האלו קודם שיניח תפילין של ראש בראשו.

(ה) עי' פע"ח שער התפילין פרק י: וצריך להניח תפלה של יד מיושב, מפני שמראים אנחנו שהיא בעת הבוקר בבריאה, ואסמכיה רשב"י על פסוק ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה¹⁶⁰. וכל דבר שבבריאה

¹⁵⁰ פע"ח תפילין י.

¹⁵¹ כעין ש' ג' כריכות (נוסף בפע"ח).

¹⁵² ובעת הנחת תפילין של יד צריך להיות הנחתן בהצנע ולכסותם בטלית ויקשור התפילין בקיבורת כעין ש' ג' כריכות ואחר כך יכרוך בפרק האמצעי של הזרוע ז' כריכות והם נגד שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך (פע"ח).

¹⁵³ דווקא של יד, ועי' הבאת ציקי קדרה בחשאי, ואולי כל עניינים מחוץ לאצילות צריך להיות בצנע. ועי' פת"ש גדלות דז"א כא: ופרצוף המוחין הוא כולל ג"ר וז"ת, והיינו הנהגה של המעשה דז"ת של ו' אלפי שנין וג"ר של המוחין הם העטרות של הנהגה זאת, שבזה מתעלה להנהגת אלף הז' של אימא, והם בסוד הנסים והנפלאות שמתגלים לפרקים שהוא ביטול הטבע, והוא סוד הג"ר שהם נשגבים מבחינת הטבע שהוטבע בו' ימי המעשה ימי בראשית שהם ו' אלפי שנין, והוא מה שמתגלה ע"י תפלת הצדיקים שהם נענים ע"י התפלה, וניכר מעלתם כמ"ש (דברים ד ו) כי היא חמתכם ובינתכם וגו' (שם ז) כי מי גוי גדול וגו' אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו, ואז ניכר מעלת ישראל, כמ"ש (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וגו', ואמרו (ברכות ו' ע"א) אלו תפילין שבראש, והם סוד הג"ר של פרצוף המוחין, אבל הנהגה הפנימית של המעשה שהם ז"ת של המוחין שמתלבשים בז"ת של גופא דז"א, הם סוד נסים נסתרים שהוא לישראל, והוא סוד תפילין של יד שהוא באתכסיא, והיה לך לאות ולא לאחרים לאות (מנחות ל"ז ע"ב) ואינו אלא בלב ישראל באמונה, אבל אין מתגלה לכל, שמצד זה האפיקורסים ואו"ה תולין הכל בטבע ובמקרים ובאמת הם נסים נוראים, והן הן גבורות גבורותיו, שאלמלא כן היאך שה אחת כו' (יומא ס"ט ע"ב).

¹⁵⁴ עי' תיקו"ז קעב ע"א: ושכינתא אתמר בה (משלי לא טו) ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה כל הנחלים דאזלין לימא הא שבע אינון ואינון שבע נערות הראויות לתת לה לאימא קדישא דאיהא בת שבע. ועי' ע"ח שער מו פרק ו: ודע כי היכלי ז"נ דבריא הם נקראים ז' נערות אסתר, לפי שהן נוקבין בערך אותן ז' היכלין דאו"ה דבריא, אבל הם נקראים שבעת הסריסים המשרתים, ונקרא דוכרין. ועי' שער מאמרי רשב"י ויגש: דע כי שבע נערות אלו הם בבריא ואלו הם מבית המלך שהוא הבריא כנודע והם הם ההיכלות של המלכות.

ועי"ש (כה ע"א): דע כי שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך הם הם תיקונוי דסיהר' קדישא גם שבעה רואי פני המלך בהם עולה למעלה ובה הנערה באה אל המלך. ¹⁵⁵ "שהוא בעלה" נמחק בפע"ח, ובמקומו איתא "והם תפילין של בעלה ז"א ואחר שכבר בא בעלה שהוא תפילין של ז"א של ראש אז יכרוך ג' כריכות באצבע".

¹⁵⁶ "והכריכה העליונה תהיה" נמחק בפע"ח, ובמקומו איתא "ויכרוך כרך א".

¹⁵⁷ "וב' כריכות תחתונות" נמחק בפע"ח, ובמקומו איתא "ואח"כ ב' כריכות".

¹⁵⁸ הנוהגים (פע"ח).

¹⁵⁹ ג' כריכות (נוסף בפע"ח).

¹⁶⁰ והוא בתז"ח לד ע"ג: תרי נביאי קשוט אפיקי מים וימד שש שעורים וישת עליה דא שעורא דתרין שוקין דאנון ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ו' תתאה ואית שית עלאין ו' דאנון ו' עלאה דתרין דרועין דאנון שמע ישראל וכלא אשתקין מאמא עלאה דאיהא א אלף בינה ובה אתעבידו אחד וישת עליה לגבי ה' תתאה מלכות ועוד וימד שש שעורים לתתא אנון שית סדרי משנה ואנון מאכל בעירן דאנון חיות הקדש לבתר דאיהא כנישת לון זריקת לון לגבי חילהא הדא הוא דכתיב (משלי לא) ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה וכד זריקת לון לתתא אתקריאת זרקא ובגין דא יש מפזר ונוסף עוד דבעלה אוסיף לה.

תרגום: נביאי אמת מוציאי מים וימד שש שעורים וישת עליה זה השעור של שתי שוקים שהן ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ו' התחתונה ויש שש עליונים ו' שהם ו' עליונה של שתי זרועות שהן שמע ישראל והכל נשקים מהאם העליונה שהיא א אלף בינה ובה נעשו אחד וישת עליה אל ה' התחתונה המלכות ועוד וימד שש שעורים למטה הם ששה סדרי משנה והם מאכל הבהמות שהם חיות הקדש לאחר שהיא כונסת

מאיר הזויים זולק א'

צריך מיושב, כי להורות שאנו קושרין אותה בשמאל של הזכר, ולמתק אותה ולתת לה הארה. אבל הטלית שאינו נותן לה הארה לבד, שהוא ביצירה, בחי' ז"א, עולם הזכר. עולם האצילות צריך להיות מעומד, כלומר צריך ליתן הארה ביצירה, וממילא מתעורר למעלה באצילות.

(ו) עי' תיקון"ז לג ע"א: עאלין נטורי תרעין ואמריין רבון עלמא הא מארי ידין דקשרין תפילה של יד על דרועייהו שמאלא בצלותא ותפילין על רישא קא עאלין ואלין אינון דיהבין דורונא לך בימינא דאיהי צדקה צ' תשעים אמנים ד' ארבע קדושות ק' מאה ברכאן ה' חמשה חומשי אורייתא מיד מני למפתח לון תרגום: §
ועי' הקדמה לע"ח של הרח"ו: [מצות עשה ד'] להשלים רמז צדי"ק בכל יום, שהוא צ' אמנים ד' קדושות י' קדישים ק' ברכות.
ויש לדעת שזה לא מוזכר בכלל בכלל השעה"כ והפע"ח עולת תמיד וכו', ובשערי קדושה (ח"ב ש"ג) מובא דברי התיקון"ז.

ח' כ"י.

ט' מהר"י וייל.

י' צ"י.

יא' צ"י בשם הזהר.

יב' טור.

יג' ברכות יד ע"ב.

יד' תר"י ברכות ח ע"א ד"ה הרולה.

יז' מנחות לו ע"א.

יח' רש"י פס, רי"ף הלכות תפילין ח ע"א, רמב"ם תפילין פ"ד ה"ה.

יט' ר"ש הלכות תפילין סי' יד, תוס' מנחות לו ע"א ד"ה לא סת.

כ' תוס' מנחות לו ע"א ד"ה וקשרתם, רמב"ם תפילין פ"ד ה"ח.

כא' אגור לז' בשם מהרי"ל חדשות ב.

כב' מנחות לה ע"ב, פסחים ז ע"ב קיט ע"ב מגילה כא ע"ב סוכ הלט ע"א נדה סג ע"א.

כג' רמב"ם תפילין פ"ד ה"ז, עי' ר"ש הלכות קטנות תפילין עז ור"ן וב"י.

כד' מנחות לו ע"א.

כה' מרדכי הלכות קטנות תפילין.

כו' ר"ש הלכות קטנות תפילין טו.

כז' רש"י סוכה לח ע"ב ד"ה הוא אומר ברוך, תוס' ברכות כא ע"ב ד"ה עד.

שו"ת הרא"ש כלל ג סי' ב. ט

שו"ת מהר"י גיקטליא. י

מהר"י אבהב ומהר"י בן חביב. יא

אגור סי' פד בשם הזהר ח"ג קכ ע"ב. יב

אותם זורקת אותם לצבאותיה זהו שכתוב ותתן טרף לביתה וחק לנערתייה וכשזורקת אותם למטה נקראת זרקא ומשום זה יש מפזר ונוסף עוד שבעלה מוסיף לה.
והנה יעויין מש"כ הגר"א בביאורו ד"ה ותתן טרף שם מפרש ש"ביתה" של המלכות דאצילות היא עולם הבריאה, והוא המרומז בפסוק ותתן טרף לביתה. ועי' עוד ח"ג רפג ע"א בענין תפילין וצ"ע.